

KOMISJA NADZORU FINANSOWEGO

Skonsolidowany raport kwartalny Qsr

3 / 2017

kwartał / rok

(zgodnie z § 82 ust. 2 i § 83 ust. 1 Rozporządzenia w sprawie informacji bieżących i okresowych)
dla emitentów papierów wartościowych prowadzących działalność wytwórczą, budowlaną, handlową lub usługową
(rodzaj emitenta)

za 3 kwartał roku obrotowego 2017 obejmujący okres od 2017-01-01 do 2017-09-30
zawierający skrócone skonsolidowane sprawozdanie finansowe według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF)
w walucie zł
oraz skrócone sprawozdanie finansowe według Ustawy o Rachunkowości (Dz. U. 2016, poz. 1047)
w walucie zł

data przekazania: 2017-11-17

COMARCH SA		(pełna nazwa emitenta)	
COMARCH	Informatyka (inf)		
(skrótowa nazwa emitenta)	(sektor wg klasyfikacji GPW w Warszawie / branża)		
31-864	Kraków		
(kod pocztowy)	(miejscowość)		
Al. Jana Pawła II	39A		
(ulica)	(numer)		
012 646 10 00	012 646 11 00		
(telefon)	(fax)		
IR@comarch.pl	www.comarch.pl		
(e-mail)	(www)		
677-00-65-406	350527377		
(NIP)	(REGON)		

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. zł		w tys. EUR	
	3 kwartał(y) narastająco / 2017 okres od 2017-01-01 do 2017-09-30	3 kwartał(y) narastająco / 2016 okres od 2016-01-01 do 2016-09-30	3 kwartał(y) narastająco / 2017 okres od 2017-01-01 do 2017-09-30	3 kwartał(y) narastająco / 2016 okres od 2016-01-01 do 2016-09-30
DANE DOTYCZĄCE SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO				
I. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	751 569	740 390	176 566	169 472
II. Zysk (strata) z działalności operacyjnej	2 853	45 695	670	10 459
III. Zysk (strata) przed opodatkowaniem	20 663	44 349	4 854	10 151
IV. Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	7 229	21 037	1 698	4 815
V. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	34 639	34 205	8 138	7 829
VI. Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-92 631	-84 959	-21 762	-19 447
VII. Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	29 480	11 586	6 926	2 652
VIII. Przepływy pieniężne netto, razem	-28 512	-39 168	-6 698	-8 965
IX. Liczba akcji (w szt.)	8 133 349	8 133 349	8 133 349	8 133 349
X. Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą przypadający na akcjonariuszy Spółki (w zł/EUR)	0,89	2,59	0,21	0,59
XI. Rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą przypadający na akcjonariuszy Spółki (w zł/EUR)	0,89	2,59	0,21	0,59
DANE DOTYCZĄCE SKRÓCONEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO				
XII. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	508 269	499 735	119 407	114 387
XIII. Zysk (strata) z działalności operacyjnej	10 847	43 160	2 548	9 879
XIV. Zysk (strata) brutto	18 224	29 546	4 281	6 763
XV. Zysk (strata) netto	14 563	25 074	3 421	5 739
XVI. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	34 286	16 849	8 055	3 857
XVII. Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-52 468	-38 829	-12 326	-8 888
XVIII. Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	17 841	-3 089	4 191	-707
XIX. Przepływy pieniężne netto, razem	-341	-25 069	-80	-5 738
XX. Liczba akcji (w szt.)	8 133 349	8 133 349	8 133 349	8 133 349
XXI. Zysk (strata) zanalizowany na jedną akcję zwykłą (w zł/EUR)	4,31	3,53	1,01	0,81
XXII. Rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą przypadający na akcjonariuszy Spółki (w zł/EUR)	4,31	3,53	1,01	0,81

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. zł		w tys. EUR	
	3 kwartał(y) narastająco / 2017 okres od 2017-01-01 do 2017-09-30	3 kwartał(y) narastająco / 2016 okres od 2016-01-01 do 2016-09-30	3 kwartał(y) narastająco / 2017 okres od 2017-01-01 do 2017-09-30	3 kwartał(y) narastająco / 2016 okres od 2016-01-01 do 2016-09-30
XXIII. KAPITAŁY	30.09.2017	31.12.2016		
XXIV. Kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki (skonsolidowany)	834 357	847 423	193 627	191 551
XXV. Kapitał własny (jednostki dominującej)	777 548	771 742	180 443	174 444

Kursy euro użyte do przeliczania wybranych danych finansowych:

Średnia arytmetyczna średnich kursów NBP na koniec każdego miesiąca za okres: 01.01-30.09.2017 r.: 4,2566;

Średnia arytmetyczna średnich kursów NBP na koniec każdego miesiąca za okres: 01.01-30.09.2016 r.: 4,3688.

Wartość kapitału własnego została przeliczona na euro w oparciu o średni kurs NBP z ostatniego dnia okresu:

30.09.2017 r.: 4,3091;

31.12.2016 r.: 4,4240.

Wartość kapitałów (pozycje XXIV i XXV) zostały zaprezentowane na koniec trzech kwartałów bieżącego roku obrotowego i na koniec poprzedniego roku obrotowego.

W przypadku prezentowania wybranych danych finansowych z kwartalnej informacji finansowej dane te należy odpowiednio opisać.

Wybrane dane finansowe ze skonsolidowanego bilansu (skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej) lub odpowiednio z bilansu (sprawozdania z sytuacji finansowej) prezentuje się na koniec bieżącego kwartału i koniec poprzedniego roku obrotowego, co należy odpowiednio opisać.

Raport powinien zostać przekazany Komisji Nadzoru Finansowego, spółce prowadzącej rynek regulowany oraz do publicznej wiadomości za pośrednictwem agencji informacyjnej zgodnie z przepisami prawa.

ZAWARTOŚĆ RAPORTU

Plik	Opis
QSr 3 2017 .pdf	QSr 3 2017

PODPISY OSÓB REPREZENTUJĄCYCH SPÓŁKĘ			
Data	Imię i Nazwisko	Stanowisko/Funkcja	Podpis
2017-11-17	Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	
2017-11-17	Maria Smolińska	Prokurent	

**SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE
FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ COMARCH
ZA OKRES 01.01.2017 – 30.09.2017**

**Sprawozdanie sporządzone według Międzynarodowych Standardów
Sprawozdawczości Finansowej**

Kraków, 17 listopada 2017

Spis treści

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE GRUPY COMARCH ZA 9 MIESIĘCY 2017 ROKU

I. Skonsolidowany bilans	6
II. Skonsolidowany rachunek zysków i strat	8
III. Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	9
IV. Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym	10
V. Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych	11
VI. Informacja dodatkowa	12
1. Informacje o strukturze i działalności Grupy	12
1.1. Struktura kapitałowa Grupy Comarch	13
1.2. Struktura działania Grupy Comarch	14
1.3. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w III kwartale 2017 roku	15
1.4. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu	15
2. Opis stosowanych zasad rachunkowości	16
3. Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego	22
3.1. Sprawozdawczość wg segmentów za 9 miesięcy 2017 roku	22
3.2. Rzeczowe aktywa trwałe	27
3.3. Nieruchomości inwestycyjne	28
3.4. Wartość firmy	28
3.5. Pozostałe wartości niematerialne	29
3.6. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	29
3.7. Pochodne instrumenty finansowe	30
3.8. Odroczony podatek dochodowy	31
3.9. Zapasy	33
3.10. Należności handlowe oraz pozostałe należności	33
3.11. Kontrakty długoterminowe	34
3.12. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	35
3.13. Kapitał zakładowy	35
3.14. Kredyty i pożyczki	36
3.15. Pozostałe zobowiązania finansowe	41
3.16. Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	42
3.17. Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	42
3.18. Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego	43
3.19. Zobowiązania warunkowe	43
3.20. Program opcji menedżerskich dla Członków Zarządu oraz Kluczowych Pracowników Spółki	44
3.21. Transakcje z podmiotami powiązanymi	44
3.22. Zysk na akcję	46
4. Noty dodatkowe	47
4.1. Informacje o akcjonariuszach posiadających co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A. oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące	47
4.2. Czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe	48
4.3. Inne wydarzenia III kwartału 2017 roku	49
4.4. Zdarzenia po dacie bilansu nieuwjęte w sprawozdaniu	49

4.5	Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz wyników na dany rok, w świetle wyników zaprezentowanych w raporcie kwartalnym w stosunku do wyników prognozowanych	50
4.6	Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej	50
4.7	Informacje o istotnych transakcjach z podmiotami powiązanymi zawartych na warunkach innych niż rynkowe	50
4.8	Informacje o udzielonych przez emitenta lub jednostkę od niego zależną poręczeniach za zobowiązania osób trzecich lub udzielonych gwarancjach.....	50
4.9	Inne informacje istotne dla oceny sytuacji kadrowej, majątkowej, finansowej, wyniku finansowego i ich zmian oraz informacje, które są istotne dla oceny możliwości realizacji zobowiązań przez emitenta	53
5.	Opis istotnych dokonań i niepowodzeń oraz czynników i zdarzeń mających znaczący wpływ na osiągnięty wynik finansowy Grupy Comarch w III kwartale 2017 roku oraz czynników, które będą miały wpływ na osiągnięte wyniki w perspektywie co najmniej kolejnego kwartału	54
5.1.	Przychody ze sprzedaży i wynik finansowy	54
5.2.	Struktura przychodów	56
5.3.	Kurs akcji Comarch S.A.	61
5.4.	Zdarzenia III kwartału 2017 roku o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch.....	62
5.4.1.	Otwarcie ofert w ramach przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”	62
5.5.	Zdarzenia po dacie bilansu o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch	62
SKRÓCONE KWARTALNE SPRAWOZDANIE FINANSOWE COMARCH S.A. ZA III KWARTAŁ 2017 ROKU		63
I. Bilans		63
II. Rachunek zysków i strat		65
III. Zestawienie zmian w kapitale własnym		66
IV. Rachunek przepływów pieniężnych		67
V. Dodatkowe informacje i objaśnienia		69
1.	Stosowane zasady rachunkowości	69
2.	Informacje o istotnych zmianach wielkości szacunkowych, w tym o korektach z tytułu rezerw, rezerwie i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego, o których mowa w ustawie o rachunkowości, dokonanych odpisach aktualizujących wartość składników aktywów	69
3.	Wybrane noty do skróconego sprawozdania finansowego	70
3.1.	Długoterminowe aktywa finansowe	70
3.2.	Zmiana stanu długoterminowych aktywów finansowych (wg grup rodzajowych)	71
3.3.	Krótkoterminowe aktywa finansowe	72
4.	Zwięzły opis istotnych dokonań lub niepowodzeń emitenta w okresie, którego dotyczy raport, wraz z wykazem najważniejszych zdarzeń ich dotyczących	72
5.	Opis czynników i zdarzeń, w szczególności o nietypowym charakterze, mających znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe	73
6.	Objaśnienia dotyczące sezonowości lub cykliczności działalności emitenta w prezentowanym okresie.....	73
7.	Informacje o odpisach aktualizujących wartość zapasów do wartości netto możliwej do uzyskania i odwrócenia odpisów z tego tytułu.....	73

8. Informacje o odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych i prawnych lub innych aktywów oraz odwróceniu takich odpisów	73
9. Informacje o utworzeniu, zwiększeniu, wykorzystaniu i rozwiązaniu rezerw.....	74
10. Informacje o rezerwach i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego	74
11. Informacje o istotnych transakcjach nabycia i sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych.....	75
12. Informacje o istotnym zobowiązaniu z tytułu dokonania zakupu rzeczowych aktywów trwałych oraz długoterminowych aktywów finansowych	75
13. Informacje o istotnych rozliczeniach z tytułu spraw sądowych	75
14. Wskazanie korekt błędów poprzednich okresów.....	75
15. Informacje na temat zmian sytuacji gospodarczej i warunków prowadzenia działalności, które mają istotny wpływ na wartość godziwą aktywów finansowych i zobowiązań finansowych jednostki, niezależnie od tego, czy te aktywa i zobowiązania są ujęte w wartości godziwej czy w skorygowanej cenie nabycia (koszcie zamortyzowanym)	75
16. Informacje o niespłaceniu kredytu lub pożyczki lub naruszeniu istotnych postanowień umowy kredytu lub pożyczki, w odniesieniu do których nie podjęto żadnych działań naprawczych do końca okresu sprawozdawczego	76
17. Informacje o zawarciu przez emitenta lub jednostkę od niego zależną jednej lub wielu transakcji z podmiotami powiązanymi, jeżeli pojedynczo lub łącznie są one istotne i zostały zawarte na innych warunkach niż rynkowe	76
18. W przypadku instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej – informacje o zmianie sposobu (metody) jej ustalenia	76
19. Informacje dotyczące zmiany w klasyfikacji aktywów finansowych w wyniku zmiany celu lub wykorzystania tych aktywów	76
20. Informacja dotycząca emisji, wykupu i spłaty nieudziałowych i kapitałowych papierów wartościowych.....	76
21. Informacja dotycząca wypłaconej (lub zadeklarowanej) dywidendy, łącznie i w przeliczeniu na jedną akcję, z podziałem na akcje zwykłe i uprzywilejowane.....	76
22. Wskazanie zdarzeń, które wystąpiły po dniu, na który sporządzono kwartalne skrócone sprawozdanie finansowe, nieuwjętych w tym sprawozdaniu, a mogących w znaczący sposób wpłynąć na przyszłe wyniki finansowe emitenta.....	76
23. Informacja dotycząca zmian zobowiązań warunkowych lub aktywów warunkowych, które nastąpiły od czasu zakończenia ostatniego roku obrotowego	77
24. Inne informacje mogące w istotny sposób wpłynąć na ocenę sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego emitenta	77

**49,3 mln PLN
EBITDA**

**Projekty w
ponad 60
krajach na 6
kontynentach**

**752 mln PLN
przychodów
ze sprzedaży**

**5 475
pracowników**

**52 spółki
Grupy na
całym
świecie**

**Kapitalizacja
Comarch S.A. na
GPW na
poziomie
1,45 mld PLN**

**59% udział
sprzedaży
zagranicznej**

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE GRUPY COMARCH ZA 9 MIESIĘCY 2017 ROKU

I. Skonsolidowany bilans

AKTYWA	Nota	Stan na 30 września 2017 r.	Stan na 31 grudnia 2016 r.
AKTYWA TRWAŁE			
Rzeczowe aktywa trwałe	3.2	555 874	501 111
Nieruchomości inwestycyjne	3.3	15 516	15 626
Wartość firmy	3.4	42 197	40 735
Pozostałe wartości niematerialne	3.5	64 373	61 343
Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		3 899	1 118
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	3.6	12 170	14 395
Pozostałe aktywa wyceniane w wartości godziwej- instrumenty pochodne	3.7a	2 624	492
Inwestycje pozostałe		112	106
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	3.8	36 297	35 007
Pozostałe należności		6 004	3 914
		739 066	673 847
AKTYWA OBROTOWE			
Zapasy	3.9	95 871	76 555
Należności handlowe oraz pozostałe należności	3.10	304 050	406 721
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		1 611	5 210
Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	3.11	63 556	39 960
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3.12	-	-
Pozostałe aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.7a	7 146	1 149
Udziały i akcje		-	1
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		199 408	235 834
		671 642	765 430
Aktywa zakwalifikowane do sprzedaży		-	5 598
Aktywa razem		1 410 708	1 444 875

PASYWA	Nota	Stan na 30 września 2017 r.	Stan na 31 grudnia 2016 r.
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki			
Kapitał zakładowy	3.13	8 133	8 133
Pozostałe kapitały		143 041	143 041
Różnice kursowe		10 429	18 524
Zysk netto za okres bieżący		7 229	73 034
Niepodzielony wynik finansowy		665 525	604 691
		834 357	847 423
Kapitały przypadające udziałom niedającym kontroli		16 848	14 641
Kapitał własny razem		851 205	862 064
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania długoterminowe			
Kredyty i pożyczki	3.14	186 127	146 331
Inne zobowiązania		6 878	5 278
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.7b	1 116	2 537
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.15	500	631
Rezerwa z tyt. odroczonego podatku dochodowego	3.8	45 378	42 144
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.16	-	-
		239 999	196 921
Zobowiązania krótkoterminowe			
Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	3.17	144 981	154 493
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		4 919	16 800
Zafakturowane przychody dotyczące kontraktów długoterminowych	3.11	25 685	40 044
Kredyty i pożyczki	3.14	38 521	28 469
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.7b	225	2 350
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.15	175	6 530
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.16	104 998	137 204
		319 504	385 890
Zobowiązania razem		559 503	582 811
Razem kapitał własny i zobowiązania		1 410 708	1 444 875

II. Skonsolidowany rachunek zysków i strat

	Nota	III kwartał 2017	9 miesięcy 2017	III kwartał 2016	9 miesięcy 2016
Przychody ze sprzedaży		260 504	751 569	223 965	740 390
Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów		(202 636)	(603 146)	(176 424)	(542 813)
Zysk brutto na sprzedaży		57 868	148 423	47 541	197 577
Pozostałe przychody operacyjne		1 434	17 498	27 129	35 538
Koszty sprzedaży i marketingu		(27 159)	(90 397)	(28 338)	(91 335)
Koszty ogólnego zarządu		(22 340)	(66 672)	(21 551)	(62 342)
Pozostałe koszty operacyjne		(2 648)	(5 999)	(14 295)	(33 743)
Zysk operacyjny		7 155	2 853	10 486	45 695
Przychody/koszty finansowe - netto		(4 671)	20 270	9 305	5 268
Udział w zyskach / (stratach) jednostek stowarzyszonych		(477)	(2 460)	(2 041)	(6 614)
Zysk przed opodatkowaniem		2 007	20 663	17 750	44 349
Podatek dochodowy		(5 546)	(11 228)	(7 012)	(19 658)
Zysk/(strata) netto za okres		(3 539)	9 435	10 738	24 691
w tym:					
Zysk/(strata) netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej		(3 550)	7 229	8 281	21 037
Zysk netto przypadający udziałom niebędącym kontroli		11	2 206	2 457	3 654
		(3 539)	9 435	10 738	24 691
Zysk na akcję przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej za okres (wyrażony w PLN na jedną akcję)					
– podstawowy	3.22		0,89		2,59
– rozwodniony	3.22		0,89		2,59

III. Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

	III kwartał 2017	9 miesięcy 2017	III kwartał 2016	9 miesięcy 2016
Zysk/(strata) netto za okres	(3 539)	9 435	10 738	24 691
Pozostałe dochody całkowite				
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek podporządkowanych	1 968	(8 094)	(6 484)	2 916
Razem pozostałe dochody całkowite	1 968	(8 094)	(6 484)	2 916
Suma dochodów całkowitych za okres	(1 571)	1 341	4 254	27 607
przypadających akcjonariuszom jednostki dominującej	(1 581)	(866)	1 835	23 953
przypadających udziałom niedającym kontroli	10	2 207	2 419	3 654

*) Dane za III kwartał 2017 r. zostały ustalone poprzez odjęcie od danych za okres 9 miesięcy 2017 danych wykazanych przez Grupę w raporcie za półrocze 2017 r.

IV. Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym

	Przypadające na akcjonariuszy jednostki dominującej					Kapitały przypadające udziałom nieobjętym kontroli	Kapitał własny razem
	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały	Różnice kursowe	Zysk netto za okres bieżący	Niepodzielony wynik finansowy		
Stan na 1 stycznia 2016 r.	8 133	148 226	6 509	79 651	525 040	13 022	780 581
Przeniesienie wyniku za rok 2015	-	-	-	(79 651)	79 651	-	-
Podwyższenie kapitału zakładowego	-	-	-	-	-	-	-
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	-	-	-
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-	-	-	-	-	-	-
Kapitał z wyceny opcji menedżerskiej	-	-	-	-	-	-	-
<i>Różnice kursowe⁽¹⁾</i>	-	-	2 916	-	-	-	2 916
<i>Zysk za okres⁽²⁾</i>	-	-	-	21 037	-	3 654	24 691
Całkowite dochody za okres ⁽¹⁺²⁾	-	-	2 916	21 037	-	3 654	27 607
Stan na 30 września 2016 r.	8 133	148 226	9 425	21 037	604 691	16 676	808 188
Stan na 1 stycznia 2017 r.	8 133	143 041	18 524	73 034	604 691	14 641	862 064
Przeniesienie wyniku za rok 2016	-	-	-	(73 034)	73 034	-	-
Zmiana struktury właścicielskiej	-	-	-	-	-	-	-
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	(12 200)	-	(12 200)
Wynik jednostek zależnych przeznaczony dla komplementariuszy spoza Grupy	-	-	-	-	-	-	-
Kapitał z wyceny opcji menedżerskiej	-	-	-	-	-	-	-
<i>Różnice kursowe⁽¹⁾</i>	-	-	(8 095)	-	-	1	(8 094)
<i>Zysk za okres⁽²⁾</i>	-	-	-	7 229	-	2 206	9 435
Całkowite dochody za okres ⁽¹⁺²⁾	-	-	(8 095)	7 229	-	2 207	1 341
Stan na 30 września 2017 r.	8 133	143 041	10 429	7 229	665 525	16 848	851 205

Zgodnie z Uchwałą Walnego Zgromadzenia Comarch S.A. z dnia 27 czerwca 2017 r., zysk netto za rok 2016 w kwocie 12 200 023,50 PLN przeznaczono do wypłaty jako dywidendę dla akcjonariuszy spoza Grupy. Dywidenda została wypłacona w dniu 11 sierpnia 2017 r. Wg stanu na dzień 30 września 2017 r. w pozostałych spółkach Grupy brak jest podstaw do dokonywania wypłat dywidend za rok 2016 do podmiotów spoza Grupy.

V. Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych

	9 miesięcy 2017	9 miesięcy 2016
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej		
Zysk netto	9 435	24 691
Korekty razem	39 716	26 309
Udział w zyskach (stratach) netto jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności	2 460	6 614
Amortyzacja	46 483	47 452
Zysk (strata) z tytułu różnic kursowych	3 350	6 985
Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)	2 243	(2 434)
Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej	(10 244)	(3 552)
Zmiana stanu zapasów	(16 056)	(17 962)
Zmiana stanu należności	55 989	92 337
Zmiana stanu zobowiązań i rezerw, z wyjątkiem pożyczek i kredytów	(44 509)	(102 479)
Inne korekty	-	(652)
Zysk netto pomniejszony o korekty razem	49 151	51 000
Zapłacony podatek dochodowy	(14 512)	(16 795)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	34 639	34 205
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej		
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	(99 361)	(77 285)
Wpływy ze sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych	10 926	445
Nabycie wartości niematerialnych	(15 702)	(14 977)
Wpływy ze sprzedaży inwestycji w nieruchomości oraz WNIP	10 603	11 155
Wydatki na nabycie aktywów finansowych	(6 310)	(7 856)
Wydatki na inwestycje w nieruchomości	(1 010)	(4 628)
Udzielone pożyczki	(374)	(60)
Spłacone udzielone pożyczki	90	6 185
Odsetki	212	466
Inne wpływy z aktywów finansowych	8 386	1 629
Inne wydatki na aktywa finansowe	(1)	-
Inne wpływy inwestycyjne	48	75
Inne wydatki inwestycyjne	(138)	(108)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(92 631)	(84 959)
Przepływy pieniężne z działalności finansowej		
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek	76 508	39 794
Dywidendy i inne wypłaty na rzecz właścicieli	(12 200)	-
Spłata kredytów i pożyczek	(26 024)	(25 272)
Odsetki od kredytu	(2 291)	(1 983)
Wpływy z tytułu spłaconych pożyczek	-	114
Wpływy z tytułu odsetek od pożyczek	-	14
Udzielone pożyczki	(6 450)	(1 000)
Inne niż wypłaty na rzecz właścicieli wydatki z tytułu podziału zysku	-	-
Wpływy netto z wydania udziałów i innych instrumentów finansowych	-	-
Płatności zobowiązań z tyt. umów leasingu finansowego	(127)	(66)
Inne wpływy finansowe	434	-
Pozostałe odsetki i inne wydatki	(370)	(15)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	29 480	11 586

Zmiana środków pieniężnych netto

Środki pieniężne na początek okresu

Dodatknie (ujemne) różnice kursowe w środkach pieniężnych

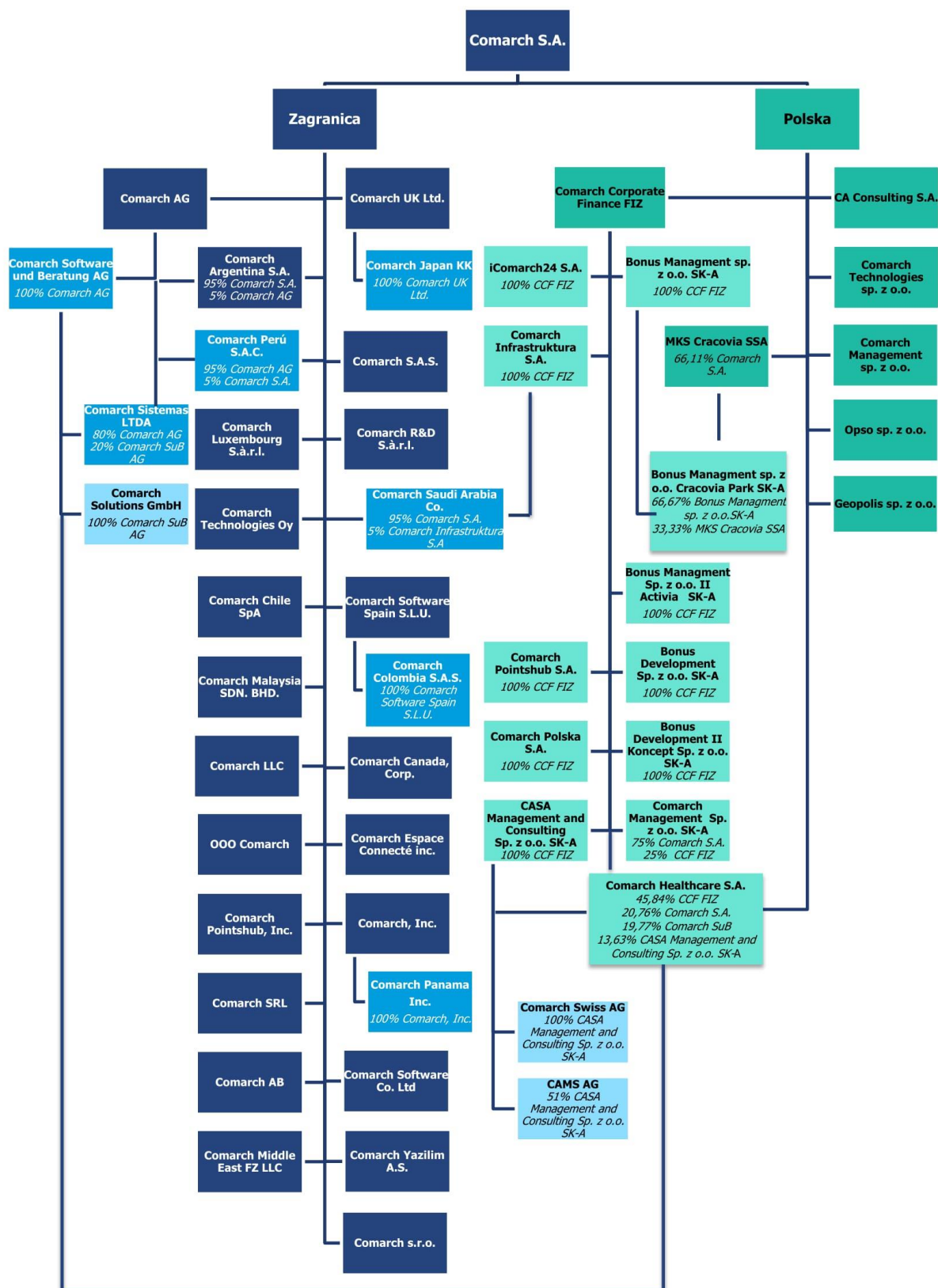
Środki pieniężne na koniec okresu*- w tym o ograniczonej możliwości dysponowania*

(28 512)	(39 168)
235 825	221 781
(7 910)	1 424
199 403	184 037
3 552	5 334

VI. Informacja dodatkowa**1. Informacje o strukturze i działalności Grupy**

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Comarch („Grupa”), której jednostką dominującą jest Spółka Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie przy Al. Jana Pawła II 39 A („Spółka”), jest działalność związana z oprogramowaniem - PKD 62.01.Z. Oznaczenie sądu rejestrowego dla Comarch S.A.: Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Numer KRS: 0000057567. Spółka Comarch S.A. posiada dominujący udział w Grupie pod względem osiąganych przychodów, wartości aktywów oraz ilości i wielkości realizowanych kontraktów. Akcje Spółki Comarch S.A. są dopuszczone do obrotu giełdowego na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Czas trwania jednostki dominującej nie jest ograniczony.

1.1. Struktura kapitałowa Grupy Comarch

■ 100% Comarch S.A., chyba że wskazano inaczej.

Na dzień 30 września 2017 roku jednostkami stowarzyszonymi z jednostką dominującą są:

- SoInteractive S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce (16,10% głosów przypada na CCF FIZ, 11,27% głosów przypada na Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A),
- Metrum Capital S.A. (15,79% głosów przypada na Comarch S.A., 31,58% głosów przypada na CAMS AG),
- Thanks Again LLC z siedzibą w Tyrone, GA, USA (42,5% głosów przypada na Comarch Pointshub, Inc.).

Spółki stowarzyszone nie są konsolidowane. Udziały w nich są wyceniane metodą praw własności.

1.2. Struktura działania Grupy Comarch

Struktura działania Grupy Comarch jest następująca:

- Jednostka dominująca Comarch S.A. pozyskuje większość kontraktów w dużej mierze realizując je,
- Spółki Comarch AG, Comarch S.A.S., Comarch R&D S.à r.l., Comarch Luxembourg S.à r.l., Comarch Inc., Comarch Panama Inc., Comarch Canada, Corp., Comarch Middle East FZ-LLC, Comarch LLC, OOO Comarch, Comarch Technologies Oy, Comarch UK Ltd., Comarch Chile SpA, Comarch Sistemas LTDA, Comarch Software Spain S.L.U., Comarch Yazilim A.S., Comarch SRL, Comarch Espace Connecté Inc., Comarch Malaysia SDN. BHD., Comarch AB, Comarch Argentina S.A., Comarch Colombia S.A.S., Comarch Peru S.A.C., Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd, Comarch Saudi Arabia Co. i Comarch Japan KK pozyskują kontrakty informatyczne na rynkach zagranicznych i realizują je w całości lub w części,
- Spółka Comarch Software und Beratung AG jest znaczącym na rynku niemieckim producentem oprogramowania ERP oraz integratorem systemów informatycznych. Comarch Solutions GmbH prowadzi działalność o profilu identycznym z profilem działalności spółki Comarch Software und Beratung AG,
- Comarch Swiss AG zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem rozwiązań informatycznych Comarch (zwłaszcza w obszarach ERP i ECM) na rynku szwajcarskim,
- Comarch Polska S.A. pozyskuje kontrakty informatyczne na rynku krajowym głównie w sektorze publicznym i realizuje je w całości lub w części,
- Comarch Technologies sp. z o.o. odpowiada za rozwój technologii związanych z projektowaniem i produkcją urządzeń elektronicznych oraz związanego z nimi oprogramowania,
- CA Consulting S.A. prowadzi działalność teleinformatyczną, polegającą na dostarczaniu łącz teleinformatycznych na potrzeby krajowych spółek Grupy, a także na świadczeniu usług informatycznych i consultingowych na rzecz Comarch S.A. oraz klientów spoza Grupy Comarch,
- Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty prowadzi działalność inwestycyjną (poprzez swoje spółki zależne) w zakresie nowych technologii i usług, a także działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym,
- Comarch Management sp. z o.o., Comarch Management sp. z o.o. SK-A, CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A, CAMS AG, Bonus Management sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A, Comarch Pointshub, Inc. prowadzą działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką,
- Przedmiotem działalności Bonus Development sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A jest działalność developerska oraz inwestycyjna na rynku nieruchomości,
- Comarch Healthcare S.A. wytwarza i sprzedaje oprogramowanie związane z medycyną, urządzenia medyczne oraz świadczy usługi medyczne i diagnostyczne, a także wytwarza i dostarcza kompleksowe rozwiązania informatyczne dla sektora medycznego,
- Comarch Pointshub S.A. prowadzi działalność polegającą na wytwarzaniu nowej generacji oprogramowania lojalnościowego oraz z zakresu Smart City,
- Comarch Infrastruktura S.A. prowadzi działalność polegającą na oferowaniu usług data center oraz outsourcingu usług informatycznych,
- iComarch24 S.A. prowadzi projekty informatyczne z zakresu e-księgowości oraz handlu elektronicznego, świadczy również usługi księgowe dla krajowych podmiotów zależnych z Grupy Comarch,

- Geopolis sp. z o.o. wytwarza oraz wdraża zintegrowane systemy GIS w jednostkach administracji publicznej,
- MKS Cracovia SSA jest sportową spółką akcyjną,
- „Bonus MANAGEMENT spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” Cracovia Park SK-A prowadzi działalność inwestycyjną w zakresie sportu, odnowy biologicznej i rekreacji,
- Opso sp. z o.o. prowadzi działalność gastronomiczną,
- Spółka Comarch s.r.o. nie prowadzi obecnie działalności operacyjnej.

1.3. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w III kwartale 2017 roku

W dniu 7 lipca 2017 r. została zarejestrowana spółka Comarch Japan KK z siedzibą w Tokio o kapitale zakładowym 5 mln JPY składającym się z 100 udziałów o wartości 50 000 JPY każdy. Spółka Comarch UK posiada 100% udziałów i głosów w spółce Comarch Japan KK.

W dniu 24 lipca 2017 r. zostało zarejestrowane w KRS podwyższenie kapitału zakładowego w spółce Comarch Healthcare S.A. o 2 mln PLN, tj. z 8 114 806 PLN do 10 114 806 PLN.

W dniu 10 kwietnia 2017 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego spółki Geopolis sp. z o.o. z kwoty 50 000 PLN do kwoty 450 000 PLN poprzez utworzenie 800 nowych udziałów o wartości 500 PLN każdy. Wszystkie nowo utworzone udziały zostały objęte przez dotychczasowego jedynego wspólnika Spółki tj. Comarch S.A. W dniu 31 sierpnia 2017 r. podwyższenie kapitału zakładowego zostało zarejestrowane. Aktualnie kapitał zakładowy spółki wynosi 450 000 PLN i dzieli się na 900 udziałów.

1.4. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu

W dniu 10 października 2017 r. zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego w spółce Comarch Argentina S.A. z kwoty 100 000 ARS do kwoty 3 298 195 ARS.

W dniu 18 października 2017 r. Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki Comarch Management Sp. z o.o. podjęło uchwałę w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego spółki o kwotę 100 000 PLN, tj. z kwoty 300 000 PLN do kwoty 400 000 PLN poprzez utworzenie 1 000 nowych udziałów o wartości nominalnej 100 PLN każdy. Comarch S.A. objęła w całości nowo utworzone udziały i dokonała wpłaty na te udziały w wysokości 100 000 PLN. Do dnia publikacji niniejszego raportu powyższe podwyższenie kapitału nie zostało zarejestrowane w KRS.

W dniu 27 października 2017 r. Comarch SRL podjęła uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego do 900 000 EUR. Kwota podwyższenia w kwocie 200 000 EUR została opłacona przez Comarch S.A., jedynego udziałowca spółki. Nadwyżka wartości emisyjnej ponad wartość nominalną w kwocie 853 386,50 EUR została przeznaczona na pokrycie strat spółki Comarch SRL z lat 2016 i 2017 roku. Do dnia publikacji raportu powyższe podwyższenie kapitału nie zostało zarejestrowane.

2. Opis stosowanych zasad rachunkowości

Niniejsze niezbadane Śródroczne Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe Grupy („Śródroczne Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe”) obejmujące okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2017 roku wraz z danymi porównywalnymi, zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości („MSR”) 34, oraz zgodnie z odpowiednimi standardami rachunkowości mającymi zastosowanie do śródrocznej sprawozdawczości finansowej w kształcie zatwierdzonym przez Unię Europejską, opublikowanymi i obowiązującymi w czasie przygotowywania niniejszego Skróconego Śródrocznego Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego.

Niniejsze Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe obejmujące okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2017 roku nie obejmuje wszystkich informacji oraz ujawnień wymaganych w rocznym sprawozdaniu finansowym i należy je czytać łącznie ze zbadanym Skonsolidowanym Sprawozdaniem Finansowym Grupy Kapitałowej Comarch sporządzonym według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”), zawierającym noty („Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe sporządzone według MSSF”) za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku.

Zasady rachunkowości oraz metody wyliczeń przyjęte do przygotowania Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego obejmującego okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2017 roku są spójne z zasadami opisanymi w zbadanym Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym Grupy Comarch sporządzonym według MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku (Nota 2 oraz Nota 3 Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego Grupy Kapitałowej Comarch sporządzonego według MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku).

Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe obejmujące okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2017 roku składa się ze skonsolidowanego bilansu, skonsolidowanego rachunku zysków i strat, skonsolidowanego zestawienia całkowitych dochodów, zestawienia zmian w skonsolidowanych kapitałach własnych, skonsolidowanego rachunku przepływów pieniężnych oraz wybranych not objaśniających.

W śródrocznym sprawozdaniu finansowym uwzględnia się bądź odracza koszty powstające w roku finansowym nierównomiernie tylko wtedy, gdy powyższe koszty powinny zostać uwzględnione bądź odroczone w czasie na koniec danego roku obrotowego.

Niniejsze Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe obejmujące okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2017 roku zostało przygotowane w tysiącach PLN i zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd w dniu 17 listopada 2017 roku.

Zmiany do istniejących standardów zastosowane po raz pierwszy w sprawozdaniu finansowym za 2016 rok

Następujące zmiany do istniejących standardów wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) oraz zatwierdzone do stosowania w UE weszły w życie po raz pierwszy w sprawozdaniu finansowym za 2016 rok:

- **Zmiany do MSSF 10 "Skonsolidowane sprawozdania finansowe", MSSF 12 "Ujawnienia na temat udziałów w innych jednostkach" oraz MSR 28 "Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach"** - Jednostki inwestycyjne: zastosowanie zwolnienia z konsolidacji - zatwierdzone w UE w dniu 22 września 2016 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSSF 11 "Wspólne ustalenia umowne"** - Rozliczanie nabycia udziałów we wspólnych operacjach - zatwierdzone w UE w dniu 24 listopada 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),

- **Zmiany do MSR 1 "Prezentacja sprawozdań finansowych"** - Inicjatywa w odniesieniu do ujawnień - zatwierdzone w UE w dniu 18 grudnia 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 16 "Rzeczowe aktywa trwałe" oraz MSR 38 "Aktywa niematerialne"** - Wyjaśnienia na temat akceptowalnych metod amortyzacyjnych - zatwierdzone w UE w dniu 2 grudnia 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 16 "Rzeczowe aktywa trwałe" oraz MSR 41 "Rolnictwo"** - Uprawy roślinne - zatwierdzone w UE w dniu 23 listopada 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 19 "Świadczenia pracownicze"** - Programy określonych świadczeń: składki pracownicze - zatwierdzone w UE w dniu 17 grudnia 2014 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 lutego 2015 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 27 "Jednostkowe sprawozdania finansowe"** - Metoda praw własności w jednostkowych sprawozdaniach finansowych - zatwierdzone w UE w dniu 18 grudnia 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie).
- **Zmiany do różnych standardów "Poprawki do MSSF (cykl 2010-2012)"** - dokonane zmiany w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF (MSSF 2, MSSF 3, MSSF 8, MSSF 13, MSR 16, MSR 24 oraz MSR 38) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa - zatwierdzone w UE w dniu 17 grudnia 2014 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 lutego 2015 lub po tej dacie),
- **Zmiany do różnych standardów "Poprawki do MSSF (cykl 2012-2014)"** - dokonane zmiany w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF (MSSF 5, MSSF 7, MSR 19 oraz MSR 34) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa - zatwierdzone w UE w dniu 15 grudnia 2015 roku (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 lub po tej dacie).

Ww. zmiany do standardów nie miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy za rok 2016 i trzy kwartały 2017 r.

Nowe standardy oraz zmiany do istniejących standardów, jakie zostały już wydane przez RMSR i zatwierdzone przez UE, ale jeszcze nie weszły w życie

Zatwierdzając niniejsze sprawozdanie finansowe, następujące nowe standardy oraz zmiany do standardów zostały wydane przez RMSR i zatwierdzone do stosowania w UE przy czym nie weszły jeszcze w życie:

- **MSSF 9 „Instrumenty finansowe”** - zatwierdzony w UE w dniu 22 listopada 2016 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),
- **MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” oraz zmiany do MSSF 15 „Data wejścia w życie MSSF 15”** - zatwierdzony w UE w dniu 22 września 2016 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie).

Nowe standardy oraz zmiany do istniejących standardów wydane przez RMSR, ale jeszcze niezatwierdzone do stosowania w UE

MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE nie różnią się obecnie w znaczący sposób od regulacji wydanych przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), z wyjątkiem poniższych nowych standardów, zmian do standardów oraz nowej interpretacji, które według stanu na dzień 31 sierpnia 2017 r. nie zostały jeszcze zatwierdzone do stosowania w UE (poniższe daty wejścia w życie odnoszą się do standardów w wersji pełnej):

- **MSSF 14 „Odroczone salda z regulowanej działalności”** (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie) – Komisja Europejska postanowiła nie rozpoczynać procesu zatwierdzania tego tymczasowego standardu do stosowania na terenie UE do czasu wydania ostatecznej wersji MSSF 14,
- **MSSF 16 „Leasing”** (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSSF 2 „Płatności na bazie akcji”** – Klasyfikacja oraz wycena płatności na bazie akcji (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe”** – Zastosowanie MSSF 9 „Instrumenty finansowe” wraz z MSSF 4 „Instrumenty ubezpieczeniowe” (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie lub w momencie zastosowania MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy),
- **Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” oraz MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”** – Sprzedaż lub wniesienie aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem oraz późniejsze zmiany (data wejścia w życie zmian została odroczone do momentu zakończenia prac badawczych nad metodą praw własności),
- **Zmiany do MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”** – Wyjaśnienia do MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 7 „Sprawozdanie z przepływów pieniężnych”** – Inicjatywa w odniesieniu do ujawnień (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 12 „Podatek dochodowy”** – Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego od niezrealizowanych strat (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do MSR 40 „Nieruchomości inwestycyjne”** – Przeniesienia nieruchomości inwestycyjnych (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),
- **Zmiany do różnych standardów „Poprawki do MSSF (cykl 2014-2016)”** – dokonane zmiany w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF (MSSF 1, MSSF 12 oraz MSR 28) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa (zmiany do MSSF 12 obowiązują w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie, a zmiany do MSSF 1 i MSR 28 obowiązują w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),

- **Interpretacja KIMSF 22 „Transakcje w walutach obcych i płatności zaliczkowe”** (obowiązująca w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie).

Zarząd Spółki przewiduje, że zastosowanie MSSF 15 i MSSF 16 może wywrzeć w przyszłości wpływ na kwoty i ujawnienia prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej. Jednostka dominująca jest w trakcie analizy wpływu zmiany tych MSSF na sprawozdanie finansowe. Aktualnie nie ma jeszcze możliwości przedstawienia wiarygodnych danych szacunkowych dotyczących oddziaływania MSSF 15 i MSSF 16.

Jednocześnie nadal poza regulacjami przyjętymi przez UE pozostaje rachunkowość zabezpieczeń portfela aktywów i zobowiązań finansowych, których zasady nie zostały zatwierdzone do stosowania w UE.

Według szacunków jednostki dominującej zastosowanie rachunkowości zabezpieczeń portfela aktywów lub zobowiązań finansowych według **MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”** nie miałyby istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe, jeżeli zostałyby przyjęte do stosowania na dzień bilansowy.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Comarch za 9 miesięcy 2017 roku obejmuje sprawozdania następujących spółek:

Nazwa spółki	Charakter powiązań	Metoda konsolidacji	Udział Comarch S.A. w kapitale zakładowym
Comarch S.A.	Jednostka dominująca	Pełna	
Comarch AG	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Sistemas LTDA	Jednostka zależna	Pełna	80% w posiadaniu Comarch AG, 20% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG
Comarch Peru S.A.C.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch AG, 5% w posiadaniu Comarch S.A.
Comarch Software und Beratung AG	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Solutions GmbH	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG
Comarch S.A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch R&D S.à r.l.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Luxembourg S.à r.l.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Panama Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Inc.
Comarch Canada, Corp.	Jednostka zależna	Pełna	100%

Comarch Espace Connecté Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Middle East FZ-LLC	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch LLC	Jednostka zależna	Pełna	100%
OOO Comarch	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Technologies Oy	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch UK Ltd.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Chile SpA	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Software Spain S.L.U.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Colombia S.A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Software Spain S.L.U.
Comarch Yazilim A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch SRL	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Malaysia SDN. BHD.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch s.r.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Pointshub, Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch AB	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Argentina S.A.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A., 5% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Saudi Arabia Co.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A., 5% w posiadaniu Comarch Infrastruktura S.A.
Comarch Japan KK	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch UK
Comarch Technologies sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
CA Consulting S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100%

Geopolis sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Management sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Jednostka zależna	Pełna	100% ogólnej liczby certyfikatów inwestycyjnych, 26,45% w posiadaniu Comarch S.A.,
Comarch Management sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	8,82% w posiadaniu CCF FIZ, 64,73% akcji nabytych w celu umorzenia przez Comarch Management sp. z o.o. SK-A
Bonus Management sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus MANAGEMENT sp. z o.o. Cracovia Park SK-A	Jednostka zależna	Pełna	50% w posiadaniu Bonus Management sp. z o.o. SK-A, 50% w posiadaniu MKS Cracovia SSA
Bonus Development sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Healthcare S.A.	Jednostka zależna	Pełna	45,84% w posiadaniu CCF FIZ 20,76% w posiadaniu Comarch S.A., 19,77% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG, 13,63% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SKA
Comarch Polska S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Pointshub S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Infrastruktura S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
iComarch24 S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Swiss AG	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A

CAMS AG	Jednostka zależna	Pełna	51% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
Opso sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
MKS Cracovia SSA	Jednostka zależna	Pełna	66,11%

3. Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

3.1. Sprawozdawczość wg segmentów za 9 miesięcy 2017 roku

Dla Grupy Kapitałowej Comarch podstawowym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty branżowe, a pomocniczym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty geograficzne. Objęte konsolidacją jednostki Grupy Kapitałowej Comarch prowadzą następujące rodzaje działalności:

- sprzedaż systemów informatycznych i usług z nimi związanych w tym również produkcja oprogramowania dla medycyny oraz sprzedaż sprzętu informatycznego (dalej jako „Segment IT”),
- działalność sportową (dalej jako „Segment Sport”) prowadzoną przez MKS Cracovia SSA,
- działalność związaną z inwestowaniem na rynku kapitałowym i na rynku nieruchomości (dalej jako „Segment Inwestycje”),
- działalność w zakresie świadczenia usług medycznych (dalej jako „Segment Medycyna”).

Dominujący udział w przychodach ze sprzedaży, wynikach oraz aktywach posiada Segment IT. Ze względu na specyfikę działalności segment IT prezentowany jest z wydzieleniem rynku DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), rynku polskiego oraz rynków pozostałych.

Ze względu na geograficzny podział działalności Grupa Comarch wyróżnia następujące segmenty rynku: Polska, Rejon DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), Pozostałe kraje. Segment Sport, Segment Inwestycje i Segment Medycyna prowadzą działalność wyłącznie na terenie Polski. Ze względu na to, że jedynie Segment IT prowadzi działalność poza krajem i jednocześnie ponoszone w Segmencie IT koszty w znacznej mierze są wspólne dla sprzedaży eksportowej oraz krajowej nie jest celowe ustalanie wyniku odrębnie dla działalności eksportowej i krajowej.

Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. W ciągu 9 miesięcy 2017 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży Grupy Comarch.

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiąganych przez Grupę Kapitałową Comarch na przestrzeni roku 2016 przedstawiał się następująco: 22% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 25% w drugim kwartale, 20% w trzecim kwartale oraz 33% w czwartym kwartale. Na przestrzeni roku 2017 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2016 roku.

9 miesięcy 2016	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu–sprzedaż klientom zewnętrznym	417 223	166 981	160 265	892	30 175	5 660	-	781 196
<i>w tym:</i>								
Przychody ze sprzedaży:	398 716	163 530	151 921	239	19 794	6 190	-	740 390
<i>na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT</i>	<i>82 384</i>	<i>47 730</i>	<i>51 369</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>181 483</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość</i>	<i>85 818</i>	<i>5 503</i>	<i>10 616</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>101 937</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi</i>	<i>45 019</i>	<i>6 993</i>	<i>71 637</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>123 649</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities</i>	<i>63 053</i>	<i>13 987</i>	<i>14 625</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>91 665</i>
<i>na rzecz klientów z Sektora Publicznego</i>	<i>43 130</i>	<i>5 635</i>	<i>3 661</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>52 426</i>
<i>na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw</i>	<i>72 972</i>	<i>83 679</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>156 651</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Medycyna</i>	<i>4 439</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>6 190</i>	<i>-</i>	<i>10 629</i>
<i>na rzecz pozostałych klientów</i>	<i>1 901</i>	<i>3</i>	<i>13</i>	<i>239</i>	<i>19 794</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>21 950</i>
<i>pozostałe przychody operacyjne</i>	<i>13 647</i>	<i>4 365</i>	<i>7 578</i>	<i>139</i>	<i>9 809</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>35 538</i>
<i>przychody finansowe</i>	<i>4 860</i>	<i>(914)</i>	<i>766</i>	<i>514</i>	<i>572</i>	<i>(530)</i>	<i>-</i>	<i>5 268</i>
Przychody segmentu–sprzedaż pozostałym segmentom	148 956	25 314	24 911	2 101	6 748	1 258	(209 288)	-
Przychody segmentu ogółem*	566 179	192 295	185 176	2 993	36 923	6 918	(209 288)	781 196
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	379 396	154 262	166 293	1 989	19 388	8 905	-	730 233
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	148 956	25 314	24 911	2 101	6 748	1 258	(209 288)	-
Koszty segmentu ogółem*	528 352	179 576	191 204	4 090	26 136	10 163	(209 288)	730 233
Podatek bieżący	(3 319)	(1 536)	(4 111)	(68)	-	-	-	(9 034)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	(1 577)	(2 388)	(5 364)	26	(1 321)	-	-	(10 624)
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(146)	-	(6 468)	-	-	-	-	(6 614)
Wynik netto	32 785	8 795	(21 971)	(1 139)	9 466	(3 245)	-	24 691
<i>w tym:</i>								
<i>wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej</i>	<i>32 785</i>	<i>8 343</i>	<i>(21 971)</i>	<i>(1 133)</i>	<i>6 258</i>	<i>(3 245)</i>	<i>-</i>	<i>21 037</i>

*) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Aktywa i zobowiązania segmentów na dzień 30 września 2016 roku oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja w okresie 9 miesięcy 2016 roku przedstawiają się następująco:

30 września 2016 / 9 miesięcy 2016

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	684 384	192 476	179 763	137 673	54 774	7 438	1 256 508
Zobowiązania	273 547	69 764	51 753	29 739	18 137	5 380	448 320
Wydatki inwestycyjne	39 352	9 438	14 228	33 767	7 324	805	104 914
Amortyzacja	29 202	11 819	2 111	601	1 531	2 188	47 452

9 miesięcy 2017	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu–sprzedaż klientom zewnętrznym	394 154	187 937	168 840	2 737	27 601	8 068	-	789 337
<i>w tym:</i>								
Przychody ze sprzedaży:	375 547	185 250	166 268	371	16 653	7 480	-	751 569
na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT	74 206	48 546	51 512	-	-	-	-	174 264
na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość	98 534	25 362	11 357	-	-	-	-	135 253
na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi	26 499	10 562	81 711	-	-	-	-	118 772
na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities	57 176	19 877	19 226	-	-	-	-	96 279
na rzecz klientów z Sektora Publicznego	31 066	5 266	2 449	-	-	-	-	38 781
na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw	82 925	75 636	-	-	-	-	-	158 561
na rzecz klientów z sektora Medycyna	3 302	-	-	-	-	7 480	-	10 782
na rzecz pozostałych klientów	1 839	1	13	371	16 653	-	-	18 877
pozostałe przychody operacyjne	752	2 560	2 131	784	10 857	414	-	17 498
przychody finansowe	17 855	127	441	1 582	91	174	-	20 270
Przychody segmentu–sprzedaż pozostałym segmentom	163 364	25 845	19 204	5 107	6 640	1 522	(221 682)	-
Przychody segmentu ogółem*	557 518	213 782	188 044	7 844	34 241	9 590	(221 682)	789 337
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	380 901	179 982	173 971	(112)	20 907	10 565	-	766 214
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	163 364	25 845	19 204	5 107	6 640	1 522	(221 682)	-
Koszty segmentu ogółem*	544 265	205 827	193 175	4 995	27 547	12 087	(221 682)	766 214
Podatek bieżący	(1 784)	(2 990)	(3 686)	(274)	(549)	-	-	(9 283)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	(2 438)	2 093	(1 925)	(9)	334	-	-	(1 945)
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(59)	-	(2 401)	-	-	-	-	(2 460)
Wynik netto	8 972	7 058	(13 143)	2 566	6 479	(2 497)		9 435
<i>w tym:</i>								
wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej	8 972	7 058	(13 143)	2 556	4 283	(2 497)	-	7 229
wynik przypadający udziałom nie dającym kontroli	-	-	-	10	2 196	-	-	2 206

*) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Udział segmentów branżowych w aktywach i zobowiązaniach oraz wydatkach inwestycyjnych

Aktywa i zobowiązania segmentów oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja na dzień 30 września 2017 roku oraz w okresie 9 miesięcy 2017 roku przedstawiają się następująco:

30 września 2017 / 9 miesięcy 2017

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	808 329	174 609	214 803	146 059	58 599	8 309	1 410 708
Zobowiązania	352 647	65 826	82 803	35 720	19 217	3 290	559 503
Wydatki inwestycyjne	76 655	14 633	25 920	2 052	3 485	151	122 896
Amortyzacja	29 843	8 224	2 135	1 256	2 919	2 106	46 483

Podział przychodów ze sprzedaży, aktywów oraz wydatków inwestycyjnych ogółem wg segmentów geograficznych jest zaprezentowany poniżej.

Przychody ze sprzedaży podstawowej- według lokalizacji działalności

	9 miesięcy 2017	%	9 miesięcy 2016	%
Kraj /Polska/	400 051	53,2	424 939	57,4
Rejon DACH	185 250	24,7	163 530	22,1
Pozostałe kraje	166 268	22,1	151 921	20,5
Razem	751 569	100,0	740 390	100,0

Suma aktywów – według lokalizacji działalności

	30 września 2017 r.	%	31 grudnia 2016 r.	%
Kraj /Polska/	1 021 296	72,4	948 603	65,7
Rejon DACH	174 609	12,4	234 874	16,2
Pozostałe kraje	214 803	15,2	261 398	18,1
Razem	1 410 708	100,0	1 444 875	100,0

Wydatki inwestycyjne – według lokalizacji działalności

	9 miesięcy 2017	%	12 miesięcy 2016	%	9 miesięcy 2016	%
Kraj /Polska/	82 343	65,9	107 234	77,8	81 248	77,4
Rejon DACH	14 633	11,9	12 366	9,0	9 438	9,0
Pozostałe kraje	25 920	22,2	18 285	13,2	14 228	13,6
Razem	122 896	100,0	137 885	100,0	104 914	100,0

3.2. Rzeczowe aktywa trwałe

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Grunty, budynki i budowle	334 994	300 202
Środki transportu i urządzenia	110 555	88 859
Środki trwałe w budowie	96 919	99 204
Pozostałe	13 324	12 767
Zaliczki na środki trwałe w budowie	82	79
Razem	555 874	501 111

Rzeczowe aktywa trwałe obejmują głównie nieruchomości i urządzenia posiadane przez Grupę Comarch. Na dzień 30 września 2017 roku własnością Grupy jest sześć budynków biurowych położonych w Krakowie w Specjalnej Strefie Ekonomicznej o powierzchni całkowitej 56 760 m², dwa budynki biurowe położone w Warszawie o powierzchni całkowitej 2 582 m², budynki biurowe i magazynowe w Łodzi (w tym nowoczesny budynek biurowy o powierzchni całkowitej 9 906,20 m², oddany do użytkowania w 2017 roku), budynek biurowy i magazynowy w Lille oraz budynek biurowy i data center w Dreźnie. Grupa jest również w posiadaniu niezabudowanych nieruchomości gruntowych na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie o powierzchni ok. 2,13 ha. Środki trwałe w budowie na dzień 30 września 2017 roku obejmują głównie nakłady związane z inwestycjami na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie, polegającymi na budowie budynku biurowego SSE7, nakłady na zakup nie przyjętego jeszcze do użytkowania sprzętu oraz nakłady na prace modernizacyjne budynku magazynowego w Lille i przystosowanie go do pełnienia funkcji data center.

Spółka zależna Comarch Healthcare S.A. rozpoczęła w I kwartale 2012 roku prowadzenie działalności diagnostycznej i medycznej (Centrum Medyczne iMed24) i rozpoczęła użytkowanie sprzętu diagnostycznego i medycznego zakupionego w 2011 roku. Na dzień 30 września 2017 roku wartość księgowa tego sprzętu wynosi 3 903 tys. PLN.

Budynek biurowy nabyty w Lille przez Comarch S.A.S. został dostosowany do funkcji biurowej i stanowi obecnie siedzibę spółki. W dniu 15 marca 2016 roku została zawarta umowa pomiędzy Comarch S.A.S., spółką zależną Comarch S.A. oraz SNC-LAVALIN S.A.S. na realizację inwestycji budowlanej w Lille we Francji. Przedmiotem umowy jest przebudowa budynku magazynowego na data center pod adresem 17 Rue Paul Langevin w Lezennes. Aktualna wartość umowy wynosi 7 553 tys. EUR netto, tj. 32 547 tys. PLN, wg kursu EUR na dzień 30 września 2017 roku. Nakłady inwestycyjne poniesione w związku z ww. umową do dnia 30 września 2017 roku wyniosły 7 079 tys. EUR (tj. 30 504 tys. PLN wg kursu EUR na dzień 30 września 2017 roku). Planowany termin zakończenia inwestycji to czwarty kwartał 2017 roku. Inwestycja jest finansowana ze środków z długoterminowego kredytu bankowego.

Grupa na podstawie umowy zawartej w dniu 18 marca 2016 roku pomiędzy Comarch S.A., a firmą Budimex S.A. realizuje VI etap inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (budynek SSE7). Przedmiotem umowy jest wybudowanie budynku biurowego wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Powierzchnia całkowita budynku będzie wynosić 27 736 m². Aktualna wartość umowy wynosi 67 278 tys. PLN netto. Nakłady inwestycyjne poniesione w związku z ww. umową do dnia 30 września 2017 roku wyniosły 54 563 tys. PLN. W dniu 30 października 2017 r. został podpisany aneks do ww. umowy ([RB-20-2017](#)), w którym planowany termin zakończenia inwestycji został wydłużony do 31 grudnia 2017 roku.

W III kwartale 2017 r. nie dokonywano zakupów nieruchomości gruntowych.

3.3. Nieruchomości inwestycyjne

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Grunty	2 875	2 875
Budynki	12 641	12 751
Razem	15 516	15 626

Na dzień 30 września 2017 roku nieruchomości inwestycyjne obejmują zabudowane nieruchomości zlokalizowane w Krakowie, wykorzystywane na cele wynajmu podmiotom spoza Grupy oraz grunty położone w Krakowie, nabyte w celu budowy obiektów przeznaczonych na wynajem dla podmiotów spoza Grupy oraz nieruchomość zlokalizowaną w Kostrzynie wynajmowaną podmiotom spoza Grupy.

3.4. Wartość firmy

Obejmuje wartość firmy ustaloną przy nabywaniu udziałów następujących spółek:

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Comarch Kraków	99	99
CDN Comarch	1 227	1 227
Comarch AG	1 900	1 900
Comarch, Inc.	58	58
Comarch Software und Beratung AG	29 038	29 038
Comarch Swiss AG (A-MEA Informatik AG do 31 grudnia 2012)	8 413	8 413
Geopolis sp. z o.o.	1 462	-
Razem	42 197	40 735

Test na utratę wartości przeprowadzony został na dzień 31 grudnia 2016 roku, według metodologii zastosowanej i szczegółowo opisanej w rocznym sprawozdaniu finansowym za rok 2016. Nie stwierdzono utraty wartości. Kolejny test na utratę wartości zostanie przeprowadzony na dzień 31 grudnia 2017 r.

3.5. Pozostałe wartości niematerialne

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Koszty zakończonych prac rozwojowych	394	642
Prawo wieczystego użytkowania	39 335	38 757
Koncesje, licencje i oprogramowanie	15 294	14 152
Inne	9 279	7 792
Zaliczki na WNiP	71	-
Razem	64 373	61 343

Inne wartości niematerialne obejmują wycenę zaliczonych do wartości niematerialnych aktywów związanych z kartami zawodników w MKS Cracovia SSA w kwocie 9 279 tys. PLN.

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących MKS Cracovia SSA o wartości 31 650 tys. PLN jest traktowane jako wartość niematerialna o nieokreślonym okresie użytkowania i nie jest amortyzowane. Spółka spodziewa się, że nastąpi odnowienie prawa wieczystego użytkowania i odbędzie się to bez ponoszenia znaczących kosztów, gdyż Spółka nie jest zobowiązana do spełnienia żadnych warunków, od których zależałoby przedłużenie tego prawa. Spółka nie spodziewa się poniesienia znaczących kosztów przy odnowieniu prawa wieczystego użytkowania w kontekście dotychczasowych działań współwłaściciela Klubu, czyli gminy Kraków.

3.6. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych

Według stanu na dzień 30 września 2017 roku Grupa posiada inwestycje w jednostkach stowarzyszonych.

Stan na 1 stycznia 2016 r.	23 177
Udział w wyniku SoInteractive S.A.	66
Objęcie akcji i udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	(212)
Spłata pożyczki dla SoInteractive S.A.	(497)
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	(6 416)
Stan na 30 września 2016 r.	16 118
Udział w wyniku SoInteractive S.A.	(20)
Objęcie akcji i udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	4
Spłata pożyczki dla SoInteractive S.A.	(30)
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	(1 677)
Stan na 31 grudnia 2016 r.	14 395
Stan na 1 stycznia 2017 r.	14 395
Udział w wyniku SoInteractive S.A.	(47)
Udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	(12)
Udzielenie i spłata pożyczki dla SoInteractive S.A.	235
Udział w wyniku Thanks Again LLC	(2 401)
Stan na 30 września 2017 r.	12 170

Wykazane na dzień 30 września 2017 roku inwestycje w jednostkach stowarzyszonych obejmują nabyte przez CCF FIZ i Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A udziały i akcje w spółce SoInteractive S.A. stanowiące 42,98% akcji (27,37% w głosach na WZA spółki), akcje w spółce Metrum Capital S.A., w której Comarch S.A. objął 21,43% kapitału zakładowego (15,79% w głosach na WZA spółki), a spółka CAMS AG objęła 42,86% kapitału zakładowego (31,58% w głosach na WZA spółki) o łącznej wartości 399 tys. PLN, udziały w spółce Thanks Again LLC, w której Comarch Pointshub, Inc. objął 42,50% kapitału zakładowego (42,50% w głosach na WZA spółki) o wartości 11 326 tys. PLN (wartość nominalna objętych udziałów 30 831 tys. PLN pomniejszona o udziały w wyniku bieżącym z lat 2015, 2016 i 2017 oraz o aktualizację wartości udziałów) oraz pożyczki udzielone spółce SoInteractive S.A. przez spółki Comarch Infrastruktura S.A. oraz Comarch S.A. w kwocie 445 tys. PLN.

3.7. Pochodne instrumenty finansowe

a) Aktywa

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	9 770	1 641
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	-	-
	9 770	1 641
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>7 146</i>	<i>1 149</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>2 624</i>	<i>492</i>

b) Zobowiązania

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	255	3 038
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	1 086	1 849
	1 341	4 887
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>225</i>	<i>2 350</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>1 116</i>	<i>2 537</i>

Grupa posiadała kontrakty terminowe typu forward zawarte w celu ograniczenia wpływu na wynik finansowy zmian w przepływach pieniężnych związanych z uprawdopodobnionymi planowanymi transakcjami, wynikających z ryzyka zmiany kursów walut oraz w celu zabezpieczenia przepływów z tytułu kredytów inwestycyjnych udzielonych w euro. Na dzień 30 września 2017 roku ww. instrumenty zostały wycenione w wartości godziwej ustalonej wg ceny rynkowej, a zmiany w wycenie zostały odniesione na wynik z operacji finansowych. Łączna wartość netto kontraktów forward otwartych na dzień 30 września 2017 roku wyniosła 33 577 tys. EUR, 9 415 tys. USD, 24 000 tys. RUB. Po dacie bilansu zostały zawarte kontrakty terminowe na sprzedaż 1 000 tys. USD.

Spółka Comarch S.A. w dniu 24 października 2013 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 30 września 2013 roku w Banku Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 5 lat, tj. do 31 października 2018 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2017 roku wynosi minus 113 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 27 czerwca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla nieodnawialnego kredytu obrotowego zaciągniętego w dniu 4 stycznia 2013 roku w Banku

Zachodnim WBK S.A. z siedzibą we Wrocławiu. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 5 lat, tj. do 28 czerwca 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2017 roku wynosi minus 118 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 9 lipca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w czerwcu 2006 roku w BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A. z siedzibą w Warszawie na sfinansowanie III etapu budowy budynków produkcyjno-biurowych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 10 lat, tj. do dnia 29 lipca 2024 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2017 roku wynosi minus 502 tys. PLN.

W dniu 23 października 2015 roku, spółka Comarch S.A. zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 4 grudnia 2013 roku w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 8 lat, tj. do 30 listopada 2023 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2017 roku wynosi minus 306 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 20 lutego 2017 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu długoterminowego udzielonego w maju 2016 roku przez Bank Handlowy w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została do dnia 30 września 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2017 roku wynosi minus 8 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 20 lutego 2017 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w maju 2016 roku przez Bank Handlowy w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została do dnia 29 lutego 2028 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2017 roku wynosi minus 39 tys. PLN.

3.8. Odroczonego podatek dochodowy

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		
Różnice przejściowe	12 950	14 094
Aktywa z tytułu straty podatkowej	13 411	10 977
Aktywa z tytułu działalności w SSE	9 936	9 936
Razem	36 297	35 007
<i>Odniesione na wynik</i>	<i>36 297</i>	<i>35 007</i>

W związku z nieosiągnięciem w okresie trzech kwartałów 2017 r. dochodu strefowego zwolnionego z opodatkowania nie dokonano rozwiązania utworzonego na dzień 31 grudnia 2016 roku aktywa z tytułu działalności strefowej. Aktywo to będzie rozwiązane w IV kwartale roku 2017 a równocześnie zostanie utworzone aktywo w wysokości planowanego do osiągnięcia dochodu strefowego w roku 2018.

Comarch S.A. posiada pięć zezwoleń na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie:

- uzyskane w roku 1999, z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku;
- uzyskane w roku 2007, pierwotnie z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku, aktualnie zgodnie z Decyzją Ministerstwa Rozwoju i Finansów z dnia 18 października 2017 r. zmienione na nieokreślony termin obowiązywania.
- uzyskane w roku 2013, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w lutym 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w marcu 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania.

Jednocześnie Spółka zwraca uwagę, że w dniu 23 lipca 2013 roku Rada Ministrów przyjęła rozporządzenia wydłużające do 2026 roku termin funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na terenie Polski.

Zgodnie z MSR 12 niewykorzystana ulga podatkowa na dzień 31 grudnia 2016 roku stanowi aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Ulga inwestycyjna z tytułu zezwolenia uzyskanego w roku 1999 została w całości wykorzystana. Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2007 roku wynosi na dzień 30 września 2017 roku ok. 19 942 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2013 roku wynosi na dzień 30 września 2017 roku ok. 29 000 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w marcu 2016 roku dotyczącego inwestycji w budynek biurowy SSE7 w Krakowie wynosi na dzień 30 września 2017 roku ok. 17 040 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Ponieważ inwestycja nie została jeszcze zakończona wartość ulgi inwestycyjnej będzie ulegać zmianie.

W okresie pierwszych trzech kwartałów 2017 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa utworzonego na 31 grudnia 2016 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 4 954 tys. PLN oraz dokonano utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 3 810 tys. PLN, a także utworzenia i rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie 2 434 tys. PLN. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto w okresie sprawozdawczym wyniósł + 1 290 tys. PLN.

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Rezerwa na podatek odroczony		
Różnice przejściowe	16 317	13 889
Rezerwa z tytułu wyceny wartości godziwej aktywów rozpoznanych w wyniku przejęcia Grupy Comarch SuB, spółek A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o. oraz wyceny nieruchomości MKS Cracovia SSA	5 430	5 430
Rezerwa z tytułu wyceny certyfikatów CCF FIZ	23 631	22 825
Razem	45 378	42 144
<i>Odniesione na kapitał</i>	<i>5 430</i>	<i>5 430</i>
<i>Odniesione na wynik finansowy</i>	<i>39 948</i>	<i>36 714</i>
<i>Rezerwa z tytułu nabycia spółek A-MEA Informatik AG i ESAProjekt sp. z o.o.</i>		-

W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2017 roku zwiększenia utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 806 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczony z tytułu różnic przejściowych w kwocie 4 662 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 2 234 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto za 9 miesięcy 2017 wyniósł -3 234 tys. PLN.

Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały spadek wyniku o 1 944 tys. PLN.

W odniesieniu do spółki Comarch Healthcare S.A. mimo występowania straty podatkowej nie tworzono z tego tytułu aktywa na podatek odroczony ze względu na brak możliwości dokonania wiarygodnych szacunków co do możliwości wykorzystania istniejącej straty podatkowej z lat ubiegłych. W spółce MKS Cracovia SSA, w związku z wystąpieniem zysku do opodatkowania wykorzystano w bieżących rozliczeniach podatkowych przypadający na okres sprawozdawczy limit strat podatkowych z lat ubiegłych, jednakże nie utworzono aktywa z tego tytułu, ze względu na brak możliwości wiarygodnego określenia, czy możliwe będzie wykorzystanie w przyszłości pozostałego jeszcze limitu straty podatkowej z lat ubiegłych.

3.9. Zapasy

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Materiały i surowce	955	815
Produkcja w toku	83 423	69 850
Towary	9 986	5 326
Produkty gotowe	141	38
Zaliczki na towary	1 366	526
Razem	95 871	76 555

Koszt zapasów ujęty w pozycji „koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów” wyniósł 242 639 tys. PLN (9 miesięcy 2017), 307 617 tys. PLN (12 miesięcy 2016), 232 556 tys. PLN (9 miesięcy 2016).

W okresie 9 miesięcy 2017 roku Grupa Comarch utworzyła odpisy aktualizujących wartość towarów i materiałów na kwotę 5 tys. PLN. Grupa Comarch nie rozwiązała odpisów utworzonych w latach wcześniejszych.

3.10. Należności handlowe oraz pozostałe należności

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Należności handlowe netto	255 104	366 275
<i>Należności handlowe brutto</i>	<i>281 983</i>	<i>393 968</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>(26 879)</i>	<i>(27 693)</i>
Należności pozostałe	22 000	23 617
Rozliczenia międzyokresowe czynne	15 060	11 946
Pozostałe rozliczenia	2 186	1 835
Pożyczki	7 530	1 027
Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych netto	2 170	2 021
<i>Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych brutto</i>	<i>5 111</i>	<i>5 092</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>(2 941)</i>	<i>(3 071)</i>
Razem	304 050	406 721
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>304 050</i>	<i>406 721</i>

Wartość godziwa należności handlowych oraz pozostałych należności jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej. Nie występuje koncentracja ryzyka kredytowego z tytułu należności handlowych, ponieważ Grupa posiada dużą liczbę klientów. W okresie 9 miesięcy 2017 roku Grupa utworzyła odpisy z tytułu utraty wartości należności handlowych w wysokości 3 264 tys. PLN oraz rozwiązała utworzone wcześniej odpisy w wysokości 3 036 tys. PLN w związku z uregulowaniem należności. Operacje te ujęto odpowiednio w pozostałych kosztach i przychodach operacyjnych w rachunku zysków i strat.

3.11. Kontrakty długoterminowe

	9 miesięcy 2017	9 miesięcy 2016
Przychody z zakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	47 621	37 287
Przychody z niezakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	87 895	87 295
Efekt rozliczenia zgodnie z MSR 11 niezakończonych kontraktów ujętych w okresie sprawozdawczym	37 955	25 505
Razem	173 471	150 087

Z uwagi, iż Spółka stosuje zasadę ustalania stopnia zaawansowania prac proporcjonalnie do udziału poniesionych kosztów w całości kosztów kontraktu, suma poniesionych kosztów oraz ujętych wyników odpowiada przychodom. Dokonano na koniec okresu sprawozdawczego wyceny kontraktów długoterminowych zgodnie ze stopniem zaawansowania prac.

Dokonano na koniec okresu sprawozdawczego wyceny kontraktów długoterminowych zgodnie ze stopniem zaawansowania prac. Zmiana stanu rozliczeń z tytułu kontraktów długoterminowych ujętych w aktywach i pasywach między 30 września 2016, a 30 września 2017 prezentowana jest poniżej:

	30 września 2017 r.	30 września 2016 r.
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte do dnia bilansowego - wg stopnia zawansowania prac	468 443	627 894
Wystawione faktury	(430 572)	(596 125)
Razem	37 871	31 769

	Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	Zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych	Efekt rozliczenia netto
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte w okresie sprawozdawczym			
Wartość na 1 stycznia 2016 r.	32 440	(26 176)	6 264
Wartość na 30 września 2016 r.	51 618	(19 849)	31 769
Zmiana	19 178	6 327	25 505
Wartość na 1 stycznia 2017 r.	39 960	(40 044)	(84)
Wartość na 30 września 2017 r.	63 556	(25 685)	37 871
Zmiana	23 596	14 359	37 955

3.12. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

W okresie 9 miesięcy 2017 roku oraz w okresie porównawczym Grupa Comarch nie posiadała aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

3.13. Kapitał zakładowy

	Ilość akcji (szt.)	Akcje zwykłe i uprzywilejowane	Akcje własne	Razem
Stan na 1 stycznia 2016 r.	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 30 września 2016 r	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 31 grudnia 2016 r.	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 30 września 2017 r	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349

Wartość nominalna każdej akcji wynosi 1 PLN.

Na kapitał zakładowy Comarch S.A. składa się:

- 1) 864 800 akcji imiennych uprzywilejowanych serii A,
- 2) 75 200 akcji zwykłych na okaziciela serii A,
- 3) 883 600 akcji imiennych uprzywilejowanych serii B,
- 4) 56 400 akcji zwykłych na okaziciela serii B,
- 5) 3 008 000 akcji zwykłych na okaziciela serii C,
- 6) 1 200 000 akcji zwykłych na okaziciela serii D,
- 7) 638 600 akcji zwykłych na okaziciela serii E,
- 8) 125 787 akcji zwykłych na okaziciela serii G,
- 9) 102 708 akcji zwykłych na okaziciela serii G3,
- 10) 563 675 akcji zwykłych na okaziciela serii H,
- 11) 441 826 akcji zwykłych na okaziciela serii I2,
- 12) 91 041 akcji zwykłych na okaziciela serii J2,
- 13) 73 953 akcji zwykłych na okaziciela serii K3,
- 14) 7 759 akcji zwykłych na okaziciela serii L1.

Akcje imienne serii A i B są uprzywilejowane co do głosu w ten sposób, że na każdą akcję przypada 5 głosów na Walnym Zgromadzeniu. Zamiana akcji imiennych na akcje na okaziciela jest dopuszczalna. W przypadku zamiany akcji imiennych na akcje na okaziciela tracą one wszelkie uprzywilejowanie. Zbycie akcji imiennej uprzywilejowanej powoduje wygaśnięcie związanego z nią uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu, przy czym nie powoduje wygaśnięcia uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu:

- a) zbycie na rzecz osób będących akcjonariuszami Spółki na dzień 18 marca 1998 roku,
- b) zbycie na rzecz zstępnych zbywcy,
- c) przejście własności akcji imiennej w wyniku spadkobrania.

W dniu 27 czerwca 2017 roku Walne Zgromadzenie Comarch S.A. zmieniło Statut Spółki w ten sposób, że w art. 8 ust. 4 dodano lit. d):

„d) zbycie na rzecz osoby prawnej prawa polskiego albo obcego albo jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej prawa polskiego albo obcego, w tym w szczególności na rzecz ułomnej osoby prawnej prawa polskiego albo obcego („Struktura”) kontrolowanej w rozumieniu art. 8 ust. 5 Statutu wyłącznie przez akcjonariusza wnoszącego (zbywającego) akcje imienne uprzywilejowane do Struktury („Akcjonariusz Wnoszący”) albo (współ)kontrolowanej wyłącznie przez wstępnych, zstępnych, rodzeństwo lub małżonka Akcjonariusza Wnoszącego albo wyłącznie przez niektóre lub wszystkie z tych osób („Osoba bądź Osoby Bliskie”) i Akcjonariusza Wnoszącego łącznie („Struktura Kontrolowana”) oraz zbycie akcji imiennych uprzywilejowanych przez jedną Strukturę Kontrolowaną na rzecz innej Struktury Kontrolowanej.” (Raport bieżący [RB-13-2017](#) z dn. 27 czerwca 2017 roku). Zmiany w statucie zostały zarejestrowane w KRS w dniu 23 sierpnia 2017 r. o czym Spółka informowała raportem bieżącym [RB-16-2017](#) z dnia 31 sierpnia 2017 r.

Zbycie akcji imiennych wymaga zgody Zarządu udzielonej w formie pisemnej. Zbycie akcji bez zgody Zarządu jest możliwe na warunkach określonych w Statucie Comarch S.A.

Akcje na okaziciela mają prawo do 1 głosu na WZA. Zamiana akcji na okaziciela na akcje imienne nie jest dopuszczalna.

3.13.1. Zmiany w stanie kapitału zakładowego w III kwartale 2017 roku

Nie wystąpiły, poza opisanymi w pkt. [4.1.2](#) niniejszego sprawozdania.

3.13.2. Zmiany w stanie kapitału zakładowego po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

3.14. Kredyty i pożyczki

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Długoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	177 814	137 814
Kredyty odnawialne	-	-
Pożyczki	8 313	8 517
	186 127	146 331
Krótkoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	32 742	25 863
Kredyty odnawialne	3 118	708
Pożyczki	2 661	1 898
	38 521	28 469
Kredyty, pożyczki ogółem	224 648	174 800

Wartość zobowiązań z tytułu kredytów została ujęta w wysokości zamortyzowanego kosztu ustalonego przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wartość godziwa zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek nie jest istotnie różna od wartości bilansowej.

W pierwszych trzech kwartałach 2017 roku wartość uruchomionych kredytów bankowych oraz pożyczek od podmiotów spoza Grupy Comarch wyniosła 76 509 tys. PLN (w tym kredyty i pożyczki nieodnawialne: 73 061 tys. PLN, kredyty i pożyczki odnawialne 3 448 tys. PLN) a wartość spłaconego kapitału kredytów

bankowych oraz pożyczek od podmiotów spoza Grupy Comarch wyniosła 26 025 tys. PLN (w tym kredyty i pożyczki nieodnawialne: 25 005 tys. PLN, kredyty i pożyczki odnawialne 1 020 tys. PLN).

W okresie sprawozdawczym nie wystąpiły przypadki nieterminowej spłaty kapitału lub wypłaty odsetek od zaciągniętych kredytów i pożyczek, ani nie zostały naruszone inne warunki umów kredytów i pożyczek, uprawniające kredytodawcę do żądania wcześniejszej spłaty kredytu lub pożyczki.

Obciążenie kredytów i pożyczek Grupy ryzykiem stopy	Do 6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
---	---------------	---------------	---------	---------------	-------

Stan na 31 grudnia 2016 r.

Kredyty i pożyczki	13 585	15 515	99 740	46 591	175 431
Odsetki	(631)	-	-	-	(631)
Razem	12 954	15 515	99 740	46 591	174 800

Stan na 30 września 2017 r.

Kredyty i pożyczki	17 244	21 772	120 313	65 814	225 143
Odsetki	(495)	-	-	-	(495)
Razem	16 749	21 772	120 313	65 814	224 648

Struktura zapadalności kredytów, pożyczek i zobowiązań finansowych długoterminowych	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Od 1 do 2 lat	35 275	31 148
Od 2 do 5 lat	85 038	68 592
Powyżej 5 lat	65 814	46 591
	186 127	146 331

Struktura walutowa wartości bilansowej kredytów, pożyczek i zobowiązań finansowych	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
W walucie polskiej	13 795	14 935
W EUR (równowartość w PLN)	210 853	159 865
	224 648	174 800

Efektywne stopy procentowe na dzień bilansowy	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Kredyty bankowe	1,50%	1,62%
Pożyczki	3,66%	3,61%

3.14.1. Nieodnawialne kredyty bankowe

Spółki Grupy Comarch korzystają z następujących nieodnawialnych kredytów bankowych oraz pożyczek:

Spółka Grupy Comarch	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta	Kwota	PLN			
Comarch SA	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	budynek biurowy SSE4 w Krakowie	44 000	PLN	4 337	EUR	18 690	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-07-2024	29.07.2024	hipoteka na budynku SSE4, cesja polisy ubezpieczeniowej budynku, weksel in blanco, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	budynek biurowy SSE5 w Krakowie - refinansowanie	4 126	EUR	2 106	EUR	9 075	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 31-10-2018	29.09.2021	hipoteka na budynku SSE5, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Zachodni WBK S.A.	nieodnawialny kredyt obrotowy	7 400	EUR	3 183	EUR	13 715	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 28-06-2019	31.12.2020	hipoteka na budynku SSE3, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	budynek biurowy SSE6 w Krakowie	13 323	EUR	10 270	EUR	44 254	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-11-2023	04.12.2023	hipoteka na budynku SSE6, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękojmi, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	budynek biurowy SSE7 w Krakowie	13 333	EUR	7 898	EUR	34 034	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-02-2028	15.05.2028	hipoteka na budynku SSE7, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Bank Handlowy w Warszawie S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji

Comarch SA	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	długoterminowy kredyt nieodnawialny	2 508	EUR	2 508	EUR	10 808	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-09-2019	16.12.2019	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Bank Handlowy w Warszawie S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch SA	DNB Bank Polska S.A.	środki trwałe - wyposażenie Laboratorium Internet of Things w Krakowie	2 531	EUR	2 218	EUR	9 557	PLN	EURIBOR1M + marża banku	30.12.2023	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w DNB Bank Polska S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch Healthcare SA	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	środki trwałe - sprzęt medyczny do Centrum Medycznego iMed24 w Krakowie	15 889	PLN			2 837	PLN	WIBOR1M + marża banku	31.12.2018	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, poręczenie Comarch S.A. pełnomocnictwo do rachunków Comarch Healthcare S.A. i Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch AG	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	budynek biurowy w Dreźnie - refinansowanie	6 000	EUR	931	EUR	4 012	PLN	EURIBOR3M + marża banku	15.05.2018	dług gruntowy na budynku biurowym w Dreźnie, przelew praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Dreźnie, poręczenie Comarch S.A. oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji
Bonus Development Sp. z o.o. SK-A	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	budynek biurowy w Łodzi	9 262	EUR	8 150	EUR	35 119	PLN	EURIBOR1M + marża banku	31.05.2030	hipoteka na budynku biurowym w Łodzi, pełnomocnictwo do rachunków Bonus Development Sp. z o.o. SK-A prowadzonych w Bank Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie Bonus Development Sp. z o.o. SK-A o poddaniu się egzekucji art. 777 KC, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Łodzi, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękojmi, cesja praw z umowy dzierżawy

											finansowanej nieruchomości zawartej ze spółką Comarch S.A., poręczenie spółki Comarch S.A. wraz z pełnomocnictwem do dysponowania rachunkami Comarch S.A. prowadzonymi przez Bank Pekao S.A. oraz oświadczeniem o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.S, Comarch S.A.	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A	Budynek data center w Lille we Francji	8 000	EUR	6 734	EUR	29 016	PLN	EURIBOR3M + marża banku	18.09.2023	hipoteka na drugim miejscu na nieruchomości należącej do Comarch S.A. położonej w Krakowie przy ul. prof. Michała Życzkowskiego 23 (budynek SSE4), oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji art. 777 KC, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku BGŻ BNP Paribas S.A., cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku SSE4
Comarch SA	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	12 980	PLN			10 803	PLN	stałe	01.03.2022	brak

3.14.2.Odnawialne kredyty bankowe

Spółki Grupy Comarch korzystają z następujących odnawialnych kredytów bankowych:

Spółka Grupy Comarch	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta	Kwota	PLN			
Comarch SA	Alior Bank S.A (dawniej BPH S.A.)	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	10 000	PLN	0	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	31.10.2017	weksel in blanco, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Alior Bank S.A.

Comarch SA	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	30 000	PLN	0	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	30.06.2018	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.S., Comarch S.A.	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	1 300	EUR	724	EUR	3 118	PLN	EURIBOR1M + marża banku	31.05.2018	oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku BGŻ BNP Paribas S.A.

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Linie kredytowe w rachunku bieżącym i kredyty odnawialne, w tym:	45 602	45 751
Wykorzystane na dzień bilansowy	3 118	708
Dostępne na dzień bilansowy	42 484	45 043

3.15. Pozostałe zobowiązania finansowe

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	675	835
<i>Część krótkoterminowa</i>	175	204
<i>Część długoterminowa</i>	500	631
Zobowiązania z tytułu dywidendy	-	-
<i>Część krótkoterminowa</i>	-	-
<i>Część długoterminowa</i>	-	-
Zobowiązania z tytułu opłat za objęte akcje	-	6 326
<i>Część krótkoterminowa</i>	-	6 326
<i>Część długoterminowa</i>	-	-
Razem	675	7 161

Zobowiązania z tytułu umów leasingu finansowego Grupy Comarch (z wyłączeniem umów leasingu pomiędzy spółkami Grupy) obejmują zobowiązania spółki Comarch Healthcare S.A. oraz MKS Cracovia SSA, spółek zależnych Comarch S.A., z tytułu umów leasingu finansowego samochodów. Na dzień 30 września 2017 roku wartość tych zobowiązań wynosi 675 tys. PLN.

3.16. Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia

	Koszty dotyczące okresu bieżącego, które zostaną poniesione w przyszłości	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne i inne roszczenia	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na nagrody pieniężne	Ogółem
Krótkoterminowe						
Stan na 1 stycznia 2016 r.	4 630	21 692	16 214	22 378	82 833	147 747
Zmiana:	(250)	(8 285)	4 562	4 373	(10 943)	(10 543)
- utworzenie rezerw	17 284	19 435	9 690	21 238	88 895	156 542
- wykorzystanie rezerw	(17 534)	(27 720)	(5 128)	(16 865)	(99 838)	(167 085)
Stan na 31 grudnia 2016 r.	4 380	13 407	20 776	26 751	71 890	137 204
Stan na 1 stycznia 2017 r.	4 380	13 407	20 776	26 751	71 890	137 204
Zmiana:	3 321	2 939	(725)	2 246	(39 987)	(32 206)
- utworzenie rezerw	15 946	14 413	3 038	14 988	32 686	81 071
- wykorzystanie rezerw	(12 625)	(11 474)	(3 763)	(12 742)	(72 673)	(113 277)
Stan na 30 września 2017 r.	7 701	16 346	20 051	28 997	31 903	104 998

Wszystkie rezerwy zostały obliczone w oparciu o wiarygodny szacunek dokonany na dzień bilansowy.

3.17. Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Zobowiązania handlowe	34 430	56 218
Zaliczki otrzymane na poczet usług i dostaw	996	264
Zobowiązania handlowe i pozostałe wobec podmiotów powiązanych	1 530	3 087
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń społecznych i innych obciążeń podatkowych	33 135	41 909
Zobowiązania inwestycyjne	9 551	23 148
Przychody przyszłych okresów	35 365	25 496
Pozostałe zobowiązania	27 520	2 605
Pozostałe rozliczenia bierne	-	-
Fundusze specjalne (ZFŚS i Zakładowy Fundusz Mieszkaniowy)	2 454	1 766
Razem	144 981	154 493

Wartość godziwa zobowiązań handlowych oraz pozostałych zobowiązań jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej.

3.18. Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego

	Do roku	Do 5 lat	Ogółem
Stan na 31 grudnia 2016 r.			
Zobowiązania z tytułu najmu powierzchni użytkowej	22 814	52 070	74 884
Zobowiązania z tytułu dzierżawy sprzętu elektronicznego i środków transportu	1 539	1 797	3 336
Razem	24 353	53 867	78 220
Stan na 30 września 2017 r.			
Zobowiązania z tytułu najmu powierzchni użytkowej	23 208	44 666	67 874
Zobowiązania z tytułu dzierżawy sprzętu elektronicznego i środków transportu	1 522	1 296	2 818
Razem	24 730	45 962	70 692

Prezentowane w nocie zobowiązania z tytułu umów najmu powierzchni użytkowej obejmują zobowiązania Grupy z tytułu umów najmu pomieszczeń biurowych i mieszkań służbowych. Umowy z określonym terminem ważności zostały zaliczone w sposób bezpośredni odpowiednio do okresu do roku i do 5 lat. Większość umów została zawarta jednak na czas nieokreślony, dlatego kwoty zobowiązań ustalono drogą przemnożenia miesięcznych kwot czynszu przez 12 miesięcy (kolumna „Do roku”) i 60 miesięcy (kolumna „Do 5 lat”).

Grupa Comarch na dzień 30 września 2017 roku posiadała umowne zobowiązania do opłat z tytułu leasingu operacyjnego środków transportu oraz sprzętu elektronicznego w kwocie 2 818 tys. PLN (wobec 3 336 tys. PLN na dzień 31 grudnia 2016 roku).

3.19. Zobowiązania warunkowe

Na dzień 30 września 2017 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 66 814 tys. PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 37 671 tys. PLN.

Według stanu na dzień 30 września 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch Polska S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 0 PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 19 tys. PLN.

Według stanu na dzień 30 września 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Grupy Comarch Software und Beratung wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 688 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 734 tys. PLN).

Według stanu na dzień 30 września 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch AG wynosiła 16 tys. EUR (tj. 69 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 16 tys. EUR (tj. 71 tys. PLN).

Według stanu na dzień 30 września 2017 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Geopolis sp. z o.o. wynosiła 82 tys. PLN.

Comarch S.A. udzieliła oświadczeń o możliwości udzielenia wsparcia finansowego („letter of comfort”) dla spółek zależnych: MKS Cracovia SSA ważne do 31 grudnia 2017 roku, Comarch Healthcare S.A. ważne do 31 grudnia 2018 roku, Comarch Malaysia SDN. BHD. ważne do 31 grudnia 2017 roku oraz bezterminowo, Comarch Argentina S.A. bezterminowo oraz Comarch R&D S.à r.l. bezterminowo.

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Przyznane linie kredytowe na finansowanie działalności bieżącej (gwarancje, akredytywy, kredyt w rachunku bieżącym)		
Linie kredytowe*	173 696	173 902
	173 696	173 902

* zawierają linie kredytowe w rachunku bieżącym i kredyty odnawialne opisane w pkt. [3.14.3](#)

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 83 114 tys. PLN, z czego kwota 11 142 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 30 września 2017 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2017 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 1 794 tys. PLN). Grupa Comarch pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 41 455 tys. PLN, z czego kwota 0 PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 30 września 2017 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2017 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 0 PLN). Według Zarządów spółek Grupy Comarch, w oparciu o opinie doradców prawnych, nie istnieją okoliczności wskazujące na konieczność utworzenia rezerw na pozostałe roszczenia objęte aktualnie postępowaniami sądowymi oraz sprawami spornymi, nieobjęte postępowaniami sądowymi.

W związku z prowadzonymi postępowaniami sądowymi w 2017 roku Grupa Comarch utworzyła nowe odpisy aktualizujące wartość należności na kwotę 301 tys. PLN. W 2017 roku nie utworzono odpisów aktualizujących wartość należności w związku ze sprawami spornymi, w których pozostaje Grupa Comarch.

3.20. Program opcji menedżerskich dla Członków Zarządu oraz Kluczowych Pracowników Spółki

Nie dotyczy.

3.21. Transakcje z podmiotami powiązanymi

3.21.1. Przychody ze sprzedaży towarów i usług

	9 miesięcy 2017	9 miesięcy 2016
Przychody ze sprzedaży towarów		
SoInteractive S.A.	-	-
Thanks Again LLC	-	-
	-	-
Przychody ze sprzedaży usług		
SoInteractive S.A.	593	614
Thanks Again LLC	820	5 241
Metrum Capital S.A.	2	-
	1 415	5 855
	1 415	5 855

Cenę usług ustala się w zależności od rodzaju transakcji według jednej z trzech metod:

- 1) porównywalnej ceny rynkowej,
- 2) metody koszt plus (marża przy towarach 2-3%, przy usługach 5%),
- 3) marży od sprzedaży usług (marża w wysokości 10-40%).

3.21.2. Zakupy towarów i usług

	9 miesięcy 2017	9 miesięcy 2016
Zakupy towarów		
SoInteractive S.A.	188	1 410
Thanks Again LLC	-	-
	188	1 410
Zakupy usług		
SoInteractive S.A.		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	3 962	2 699
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	2 331	2 070
	6 293	4 769
Thanks Again LLC		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	4 905	-
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	-	-
	4 905	-
Razem	11 386	6 179

3.21.3. Salda rozrachunków na dzień bilansowy powstałe w wyniku sprzedaży/zakupu towarów/usług

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Należności handlowe od podmiotów stowarzyszonych		
SoInteractive S.A.	398	586
Thanks Again LLC	1 080	907
Metrum Capital S.A.	1	-
	1 479	1 493
Zobowiązania handlowe wobec podmiotów stowarzyszonych		
SoInteractive S.A.	1 017	2 829
Thanks Again LLC	513	-
	1 530	2 829

3.21.4. Transakcje z podmiotami stowarzyszonymi i z podmiotami powiązanymi osobowo

	9 miesięcy 2017	9 miesięcy 2016
Zakupy od podmiotów powiązanych osobowo	1 487	2 011
Sprzedaż do podmiotów powiązanych osobowo	149	129

Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty powiązane osobowo	100	6 439
Pożyczki i odsetki od pożyczek udzielone podmiotom powiązanym osobowo	6 466	1 000
Zakupy od podmiotów stowarzyszonych	11 386	6 179
Sprzedaż do podmiotów stowarzyszonych	1 415	5 855
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty stowarzyszone	-	128
Pożyczki i odsetki od pożyczek udzielone podmiotom stowarzyszonym	21	5

3.21.5. Salda rozrachunków na dzień bilansowy z jednostkami powiązanymi osobowo

	30 września 2017 r.	31 grudnia 2016 r.
Należności handlowe od podmiotów powiązanych osobowo	1	10
Należności z tytułu pożyczek od podmiotów powiązanych osobowo	6 993	605
Zobowiązania handlowe wobec podmiotów powiązanych osobowo	361	477
Zobowiązania z tytułu pożyczek od podmiotów powiązanych osobowo	-	-

3.22. Zysk na akcję

	9 miesięcy 2017	9 miesięcy 2016
Zysk netto za okres przypadający na akcjonariuszy Spółki	7 229	21 037
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (sztuk)	8 133 349	8 133 349
Podstawowy zysk na akcję zwykłą (w PLN)	0,89	2,59
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych (sztuk)	8 133 349	8 133 349
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w PLN)	0,89	2,59

Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "9 miesięcy 2017" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 30 września 2017 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 30 września 2017 roku, gdzie wagą jest ilość dni. Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "9 miesięcy 2016" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 30 września 2016 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 30 września 2016 roku, gdzie wagą jest ilość dni.

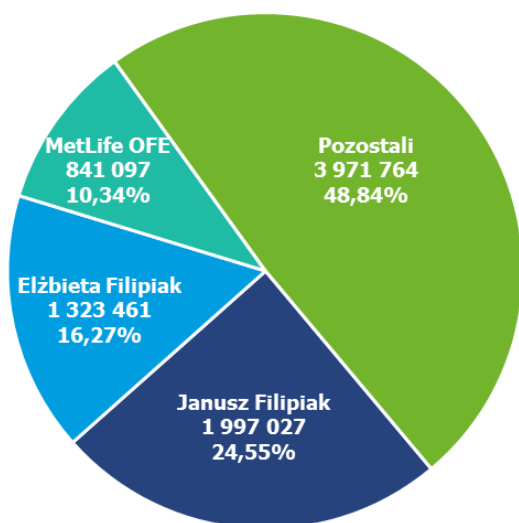
Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "9 miesięcy 2017" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 30 września 2017 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 30 września 2017 roku, gdzie wagą jest ilość dni. Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "9 miesięcy 2016" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 30 września 2016 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 30 września 2016 roku, gdzie wagą jest ilość dni.

4. Noty dodatkowe

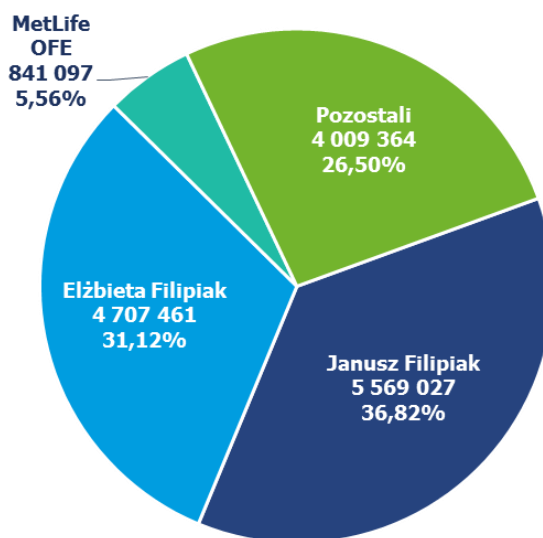
4.1 Informacje o akcjonariuszach posiadających co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A. oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące

4.1.1 Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio poprzez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A., wg stanu na dzień 17 listopada 2017 roku

Akcjonariat wg liczby akcji

Akcjonariat wg liczby głosów

4.1.2 Zmiana udziału w ogólnej liczbie głosów w Comarch S.A.

Nie wystąpiły.

4.1.3 Zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji emitenta w okresie od przekazania poprzedniego raportu okresowego, tj. od 31 sierpnia 2017 roku

Podmiot	Stan na 17 listopada 2017 r.				Stan na 31 sierpnia 2017 r.			
	Akcje	Udział w kapitale zakładowym (%)	Ilość głosów	Udział w głosach na WZA (%)	Akcje	Udział w kapitale zakładowym (%)	Ilość głosów	Udział w głosach na WZA (%)
Janusz Filipiak	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82
Elżbieta Filipiak	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12
MetLife OFE	841 097	10,34	841 097	5,56	841 097	10,34	841 097	5,56

4.1.4 Zmiany w stanie posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące Comarch S.A. w okresie od 31 sierpnia 2017 roku do 17 listopada 2017 roku

W poniższej tabeli przedstawiono stan posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące na dzień opublikowania skonsolidowanego raportu za pierwsze półrocze 2017, tj. 31 sierpnia 2017 roku oraz w dniu 17 listopada 2017 roku, zgodnie z posiadanymi przez Spółkę informacjami.

Osoby zarządzające i nadzorujące	Funkcja	Stan na 17 listopada 2017 r.		Stan na 31 sierpnia 2017 r.	
		Akcje	Udział w głosach na WZA (%)	Akcje	Udział w głosach na WZA (%)
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	1 997 027	36,82	1 997 027	36,82
Elżbieta Filipiak	Przewodnicząca Rady Nadzorczej	1 323 461	31,12	1 323 461	31,12
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	37 539	0,50	37 539	0,50
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	32 867	0,22	32 867	0,22
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Ilość wyemitowanych akcji		8 133 349	100,00	8 133 349	100,00

4.2 Czynniki i zdarzenia o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe

4.2.1 Aktywa i rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego

W okresie trzech kwartałów 2017 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa utworzonego na 31 grudnia 2016 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 4 954 tys. PLN oraz dokonano utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 3 810 tys. PLN, a także utworzenia i rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie 2 434 tys. PLN. W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w 2017 roku zwiększenia utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 806 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczony z tytułu różnic przejściowych w kwocie 4 662 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 2 234 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto za półrocze 2017 wyniósł -3 234 tys. PLN. Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały spadek wyniku o 1 944 tys. PLN.

Szczegóły opisano w pkt [3.8](#).

4.2.2 Różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut

Różnice kursowe zrealizowane oraz wycena bilansowa różnic kursowych od należności i zobowiązań na dzień 30 września 2017 roku zmniejszyły przychody i wynik operacyjny Grupy Comarch o 12 023 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie 2016 roku zwiększyły o 4 908 tys. PLN), natomiast różnice kursowe z pozostałych tytułów zwiększyły wynik Grupy Comarch o 1 110 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie 2016 roku zmniejszyły o 2 738 tys. PLN). Natomiast wycena instrumentów

finansowych oraz transakcje zrealizowane (głównie kontrakty typu forward) wraz z rezerwą na podatek odroczone od ich wyceny, zwiększyły wynik netto Grupy o 18 459 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie roku 2016 roku zmniejszyły o 910 tys. PLN). Łączny wpływ różnic kursowych oraz wyceny i realizacji instrumentów pochodnych na wynik netto Grupy Comarch za trzy kwartały 2017 roku wyniósł +7 546 tys. PLN. (+1 260 tys. PLN w okresie trzech kwartałów 2016 roku).

4.3 Inne wydarzenia III kwartału 2017 roku

Nie wystąpiły.

4.4 Zdarzenia po dacie bilansu nieuwjęte w sprawozdaniu

4.4.1 Zawarte po dacie bilansu kontrakty forward

Grupa Comarch zawarła w okresie od 1 października 2017 roku do dnia 17 listopada 2017 r. kontrakty terminowe na sprzedaż 1 000 tys. USD. Wartość netto kontraktów terminowych nierozliczonych na dzień 17 listopada 2017 r. wynosiła 31 577 tys. EUR, 7 015 tys. USD oraz 16 000 tys. RUB. Na dzień 17 listopada 2017 r. wycena otwartych kontraktów terminowych wyniosła szacunkowo +10 783 tys. PLN (wzrost o 1 268 tys. PLN w stosunku do wyceny z daty bilansu przede wszystkim na skutek umocnienia złotego względem euro). Kontrakty zapadają w terminie do 28 miesięcy od dnia bilansowego. Wszystkie kontrakty terminowe zostały zawarte w celu ograniczenia wpływu zmian kursów walut na wynik finansowy związany z realizowanymi przez spółki Grupy Comarch kontraktami handlowymi, w których wynagrodzenie lub koszty ustalone są w walutach obcych, a także w celu zabezpieczenia przepływów z tytułu uruchamianego w złotych polskich kredytu inwestycyjnego udzielonego w euro.

4.4.2 Nota obciążeniowa od Tauron Dystrybucja S.A.

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-19-2017](#) o otrzymaniu w dniu 24 października 2017 roku przez Comarch S.A. – jako lidera konsorcjum w składzie: Comarch S.A., Apator Rector sp. z o.o., Tukaj Mapping Central Europe sp. z o.o. oraz Eurosystem S.A. („Konsorcjum”) noty obciążeniowej wystawionej przez Tauron Dystrybucja S.A. (dalej: „Tauron”) wzywającej członków Konsorcjum do solidarnej zapłaty kwoty 30 246 071,61 PLN. Przedmiotowa nota obciążeniowa, zgodnie z jej treścią, została wystawiona przez Tauron tytułem kar umownych naliczonych za zwłokę w wykonaniu umowy z dnia 15 czerwca 2012 roku na wykonanie i wdrożenie Systemu Zarządzania Majątkiem Sieciowym zawartej pomiędzy Tauron a Konsorcjum („Umowa”).

Comarch S.A. informował, że stosownie do regulacji obowiązujących wewnątrz Konsorcjum każdy z członków Konsorcjum odpowiada za prawidłowe wykonywanie swojego zakresu zadań i obowiązków, ponosząc adekwatną do tego zakresu odpowiedzialność z tytułu kar umownych.

Na kwotę kary umownej wskazanej w otrzymanej notce obciążeniowej składają się:

- a) Kara umowna w kwocie 22 149 507,94 PLN naliczona za zwłokę w wykonaniu paszportyzacji, za której wykonanie byli odpowiedzialni poszczególni członkowie Konsorcjum w zakresie ich obowiązków wynikających z Umowy,
- b) Kara umowna w kwocie 2 469 063,87 PLN naliczona za zwłokę w wykonaniu Etapu 2 Umowy, za którego wykonanie jest odpowiedzialny Apator Rector sp. z o.o.
- c) Kara umowna w kwocie 5 627 499,80 PLN naliczona za zwłokę w wykonaniu Etapu 3 Umowy, za którego wykonanie jest odpowiedzialny Apator Rector sp. z o.o.

W ocenie Comarch S.A. za całkowicie niezasadną zarówno co do podstawy, jak też wysokości uznać należy karę umowną w kwocie 22 149 507,94 PLN, która została naliczona za zwłokę w wykonaniu paszportyzacji, w szczególności z uwagi na brak podstawy kontraktowej do jej naliczenia. Za niezasadne uznać należy również pozostałe kary umowne, w szczególności z uwagi na nieuwzględnienie przez Tauron okoliczności mających wpływ na terminowość realizacji Umowy, a leżących po stronie Tauron.

Comarch S.A. informował, że podjęcie niezbędne kroki prawne potwierdzające brak obowiązku zapłaty przez Comarch S.A. kar umownych wynikających z wystawionej przez Tauron noty obciążeniowej.

Jednocześnie, z uwagi na okoliczności sprawy, w ocenie Zarządu Spółki nie istnieje aktualnie konieczność zawiązania rezerwy na potencjalne roszczenia z tytułu kar umownych wskazanych w nocie obciążeniowej.

Informacja została uznana za poufną ze względu na wysoką wartość zgłoszonego roszczenia.

4.4.3 Aneks do umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7)

W nawiązaniu do raportu bieżącego nr [RB-3-2016](#) z dnia 18 marca 2016 roku dotyczącego zawarcia umowy z firmą Budimex S.A. na realizację VI etapu inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (SSE7), Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-20-2017](#) o podpisaniu w dniu 30 października 2017 roku aneksu do ww. umowy. W jego rezultacie planowany termin zakończenia inwestycji został wydłużony do 31 grudnia 2017 roku.

4.5 Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz wyników na dany rok, w świetle wyników zaprezentowanych w raporcie kwartalnym w stosunku do wyników prognozowanych

Zarząd nie podawał do publicznej wiadomości prognozy wyników za trzeci kwartał, ani pełny rok 2017.

4.6 Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej

Nie wystąpiły.

4.7 Informacje o istotnych transakcjach z podmiotami powiązanymi zawartych na warunkach innych niż rynkowe

Nie wystąpiły.

4.8 Informacje o udzielonych przez emitenta lub jednostkę od niego zależną poręczeniach za zobowiązania osób trzecich lub udzielonych gwarancjach

- a) W związku z zawarciem przez Comarch Inc., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na wdrożenie, hosting i utrzymanie systemu lojalnościowego, w dniu 28 kwietnia 2011 roku zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania spółki Comarch Inc. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 3 000 tys. USD i jest ważne przez czas trwania umowy.
- b) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na sprzedaż licencji i wdrożenie Comarch Network & Service Inventory, Comarch Next Generation Service Assurance, Comarch OSS Mediations oraz sprzedaż licencji Comarch SLA Management, w dniu 11 sierpnia 2011 zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania Comarch AG wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do wysokości zobowiązań Comarch AG wynikających z umowy, tj. 5 495 tys. EUR.
- c) W związku z zawarciem przez Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z Bankiem Pekao S.A., na podstawie której Bank Pekao S.A. udzielił spółce Comarch Healthcare S.A. finansowania w wysokości 15 889 tys. PLN, w dniu 1 września 2011 roku spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania spółki zależnej Comarch Healthcare S.A.

wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 23 833 tys. PLN i jest ważne maksymalnie do dnia 31 grudnia 2021 roku.

- d) W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i utrzymanie systemu BSS, spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania Comarch UK. Poręczenie zostało udzielone do wysokości zobowiązań Comarch UK wynikających z powyższej umowy, tj. do kwoty 808 tys. GBP oraz dodatkowo 86 tys. GBP rocznie za usługę SLA i jest ważne przez cały okres trwania umowy.
- e) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Next Generation Performance Management Solution, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG wynikające z umowy. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 3 682 tys. EUR i jest ważne przez cały okres trwania umowy.
- f) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Planning and Inventory Application (PIA), został podpisany przez Comarch S.A. list patronacki, w którym Comarch S.A. zobowiązuje się do zapewnienia należytego wykonania umowy przez Comarch AG. List patronacki jest ważny 24 miesiące od zakończenia umowy, wartość umowy wynosi 3 505 tys. EUR.
- g) W związku z otrzymaniem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., subwencji na budowę infrastruktury w Dreźnie od Sachsische AufbauBank, Comarch S.A. przystąpiła do długu na wypadek powstania zobowiązania Comarch AG do zwrotu udzielonych środków. Maksymalna odpowiedzialność Comarch S.A. z tytułu przystąpienia do długu wynosi 263 tys. EUR plus odsetki za okres od momentu udzielenia subwencji do jej zwrotu. Przystąpienie do długu jest ważne do dnia 30 sierpnia 2018 roku.
- h) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A. umowy kredytu inwestycyjnego z BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A., na podstawie której bank udzielił spółce Comarch AG finansowania w wysokości 6 000 tys. EUR. W dniu 15 maja 2013 roku spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania Comarch AG wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 9 000 tys. EUR i jest ważne maksymalnie do dnia 15 maja 2020 roku.
- i) W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na wdrożenie Comarch Loyalty Management, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania spółki Comarch UK. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 2 351 tys. GBP i jest ważne przez okres trwania umowy.
- j) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i licencję Comarch Loyalty Management, a także na usługi data center, Support & Maintenance zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanych przez Comarch S.A.S. umów, tj. 2 807 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- k) W związku z zawarciem przez Comarch AG Oddział w Belgii, umowy z jednym z klientów na usługi data center, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanej przez Comarch AG umowy, tj. 236 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- l) W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na zakup licencji na oprogramowanie oraz usługi utrzymania i wsparcia, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch UK wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 11 244 tys. GBP i jest ważne w okresie dwunastu lat od zakończenia kontraktu.
- m) W związku z zawarciem przez Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umów na obsługę kart paliwowych, zostały udzielone przez Comarch S.A. poręczenia dla operatora kart paliwowych za zobowiązania Comarch Healthcare S.A. wynikające z powyższych umów. Poręczenie

zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 31 maja 2018 roku i zostało udzielone do kwoty 100 tys. PLN.

- n) W związku z zawarciem przez oddział Comarch S.A. w Albanii umowy z klientem na usługi SLA zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania oddziału wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanej przez Comarch S.A. Albanian Branch umowy, tj. ok. 10 tys. EUR miesięcznie i jest ważne do czasu zakończenia umowy.
- o) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów na wdrożenie Comarch ECM, a także dostarczenie usług utrzymania i zarządzania systemem (SaaS), zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S., wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 838 tys. EUR i jest ważne do momentu zakończenia projektu.
- p) W związku z zawarciem przez CA Consulting S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart paliwowych, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla operatora kart paliwowych za zobowiązania CA Consulting S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 31 maja 2018 roku i zostało udzielone do kwoty 50 tys. PLN.
- q) W związku z zawarciem przez Comarch AG Oddział w Belgii, umowy ramowej z jednym z klientów, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości umowy, tj. 3 241 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- r) W związku z zawarciem przez Comarch Middle East FZ-LLC, spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów na wdrożenie Comarch Loyalty Management For Airlines, Comarch Smart Analytics oraz Comarch Customer Engagement Platform-Gamification, a także dostarczenie usług utrzymania i zarządzania systemem, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie („Parent Guarantee”) za zobowiązania spółki Comarch Middle East FZ-LLC wynikające z tego projektu. Poręczenie jest ważne do momentu wywiązania się przez Comarch Middle East FZ-LLC ze wszystkich obowiązków wynikających z umowy i zostało udzielone do wysokości maksymalnej odpowiedzialności z kontraktu, tj. do 5 000 tys. USD. Poręczenie zostało udzielone na okres 5 lat.
- s) W związku z zawarciem przez Comarch Middle East FZ-LLC, spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów, na wdrożenie Comarch Customer Engagement Platform, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie („Parent Guarantee”) za zobowiązania spółki Comarch Middle East FZ-LLC wynikające z tego projektu. Umowa została podpisana na okres 5 lat. Poręczenie jest ważne do momentu wywiązania się przez Comarch Middle East FZ-LLC ze wszystkich obowiązków wynikających z umowy i zostało udzielone do wysokości maksymalnej odpowiedzialności z kontraktu, tj. 10 000 tys. USD.
- t) W związku z zawarciem przez Bonus Development sp. z o.o. SK-A, spółkę zależną Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z Bankiem Pekao S.A., na podstawie której bank udzielił spółce Bonus Development sp. z o.o. SK-A finansowania w EUR w wysokości 38 800 tys. PLN (co na dzień podpisania umowy kredytu stanowiło równowartość kwoty 9 262 tys. EUR) oraz w związku z zawarciem umowy na transakcje skarbowe związane z zabezpieczeniem ryzyka kursowego oraz stopy procentowej ww. kredytu, spółka Comarch S.A. udzieliła poręczeń za zobowiązania Bonus Development sp. z o.o. SK-A wynikające z powyższych umów. Poręczenia są ważne do momentu spłaty wszystkich zobowiązań wynikających z umowy kredytu, ostateczny termin spłaty kredytu przypada na dzień 28 czerwca 2030 roku.
- u) W związku z zawarciem przez Comarch Chile SpA, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na świadczenie usług IT Out-Tasking Services, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki zależnej Comarch Chile SpA wynikające z tej umowy. Poręczenie zostało udzielone do wysokości 200 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu, tj. do 30 sierpnia 2018 roku.
- v) W związku z zawarciem przez Comarch Polska S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart paliwowych, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla operatora kart

paliwowych za zobowiązania Comarch Polska S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 14 września 2019 roku i zostało udzielone do kwoty 10 tys. PLN.

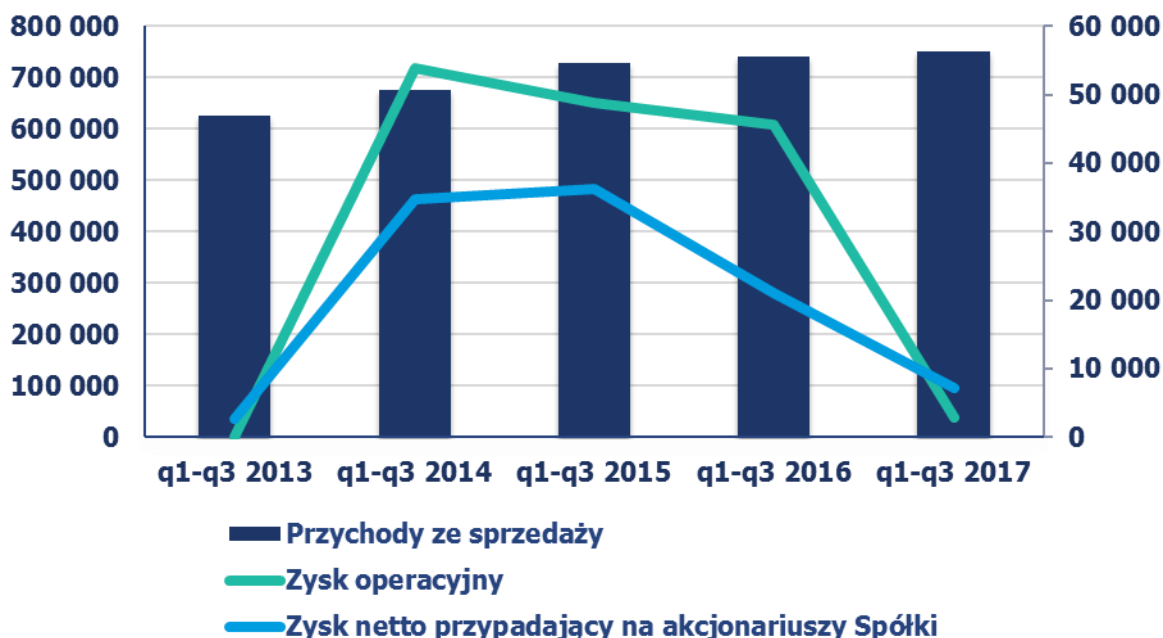
- w) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie systemu Loyalty Management Solutions i jego serwis, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 39 747 tys. SEK.
- x) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Master Services Agreement zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone na kwotę 3 827 tys. PLN.
- y) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Comarch Loyalty Management, Comarch Campaign Management, Comarch Social Mining i Comarch Smart Analytics zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch UK. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty wartości projektu tj. 3 318 tys. GBP.
- z) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart płatniczych z jednym z klientów zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Healthcare S.A. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 450 tys. PLN.
- aa) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart płatniczych z jednym z klientów zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch UK. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 330 tys. PLN.
- bb) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Software und Beratung AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Telco BSS i Telco OSS, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Software und Beratung AG. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do wartości kontraktu tj. 11 524 tys. EUR.
- cc) W związku z zawarciem przez spółkę Thanks Again LLC, spółkę stowarzyszoną Comarch S.A., umowy na wynajęcie biura z jednym z klientów, zostało udzielone poręczenie dla spółki Thanks Again LLC. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 544 tys. USD.
- dd) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usługi Comarch Loyalty Management zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 2 414 tys. EUR.
- ee) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usług Comarch Retail, Comarch Mobile Sale i Comarch POS zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 1 444 tys. EUR.
- ff) W związku z udzieleniem limitu kredytowego dla Geopolis Sp. z o.o. przez jednego z kontrahentów, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki zależnej Geopolis Sp. z o.o. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 160 tys. PLN i jest ważne do dnia 31 grudnia 2017 roku.

4.9 Inne informacje istotne dla oceny sytuacji kadrowej, majątkowej, finansowej, wyniku finansowego i ich zmian oraz informacje, które są istotne dla oceny możliwości realizacji zobowiązań przez emitenta

Nie wystąpiły.

5. Opis istotnych dokonań i niepowodzeń oraz czynników i zdarzeń mających znaczący wpływ na osiągnięty wynik finansowy Grupy Comarch w III kwartale 2017 roku oraz czynników, które będą miały wpływ na osiągnięte wyniki w perspektywie co najmniej kolejnego kwartału

5.1. Przychody ze sprzedaży i wynik finansowy

W trzecim kwartale 2017 roku Grupa Comarch wypracowała przychody ze sprzedaży o wartości 260,5 mln PLN. Były one wyższe o 36,5 mln PLN, tj. o 16,3% niż w trzecim kwartale 2016 roku. Zysk operacyjny wyniósł 7,2 mln PLN i był o 3,3 mln PLN niższy niż w trzecim kwartale 2016 roku. Wynik netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej wyniósł -3,6 mln PLN i był o 11,9 mln PLN niższy niż w trzecim kwartale 2016 roku. Rentowność operacyjna wyniosła w opisywanym okresie +2,7%, natomiast rentowność netto -1,4%.

W okresie 3 kwartałów 2017 roku Grupa Comarch wypracowała przychody ze sprzedaży o wartości 751,6 mln PLN. Były one o 11,2 mln PLN, tj. o 1,5% wyższe niż w analogicznym okresie 2016 roku. Wynik operacyjny wyniósł +2,9 mln PLN i był o 42,8 mln PLN niższy niż osiągnięty w okresie trzech kwartałów 2016 roku. Wynik netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej wyniósł 7,2 mln PLN i był o 13,8 mln PLN niższy niż w okresie trzech kwartałów 2016 roku. Rentowność operacyjna wyniosła w opisywanym okresie +0,38%, natomiast rentowność netto +0,96%. Grupa Comarch wypracowała w opisywanym okresie zysk EBITDA o wartości 49,3 mln PLN, niższej o 43,8 mln PLN niż w analogicznym okresie roku poprzedniego.

Po dwóch kwartałach słabszych wyników finansowych, w trzecim kwartale 2017 Grupa odnotowała znaczący wzrost przychodów ze sprzedaży oraz satysfakcjonujący poziom zysku operacyjnego, przy ujemnym wyniku netto. Przyczyniły się do tego m.in.:

- zdecydowany wzrost przychodów ze sprzedaży zagranicznej: o 34,4 mln PLN (tj. o 28,3%) w porównaniu do Q3 2016, co jest związane głównie ze wzrostem przychodów w sektorze TMT na rynkach pozaeuropejskich, dzięki czemu zysk brutto na sprzedaży wzrósł z 47,5 mln PLN w Q3 2016 do 57,9 mln PLN w Q3 2017,
- znacznie mniejszy wpływ wyniku na pozostałej działalności operacyjnej: w Q3 2017 wynik ten wyniósł - 1 214 mln PLN, podczas gdy w Q3 2016 wyniósł +12 834 mln PLN (co było związane m.in. z rozwiązaniem rezerw na należności wątpliwe oraz sprzedażą WNiP przez MKS Cracovia SSA),

- wystąpienie dodatnich różnic kursowych zrealizowanych oraz z wyceny bilansowej należności i zobowiązań, które zwiększyły wynik operacyjny w opisywanym okresie o 1,7 mln PLN (podczas gdy w Q3 2016 zmniejszyły o 5 mln PLN),
- ujemny wynik na działalności finansowej w wysokości 4,7 mln PLN, osiągnięty głównie w rezultacie zmiany wyceny bilansowej instrumentów finansowych zabezpieczających ryzyko kursowe Grupy, spowodowanej osłabieniem się PLN wobec EUR w Q3 2017 (w Q3 2016 wynik na działalności finansowej był dodatni i wyniósł +9,3 mln PLN),
- utrzymujący się zastój na rynku zamówień publicznych, co miało przełożenie na niski poziom przychodów ze sprzedaży od klientów z sektora publicznego i medycznego,
- stosunkowo wysoki poziom bieżącego podatku dochodowego (3,2 mln PLN), będący efektem dochodowej działalności w niektórych zagranicznych spółkach zależnych,
- wzrost kosztów działalności, będący następstwem presji płacowej występującej w sektorze IT – fundusz płac podstawowych w Q3 2017 wzrósł o ok 5% w porównaniu do Q3 2016,
- zmiana w wartości aktywów i rezerw na podatek odroczony, która spowodowała zmniejszenie wyniku netto o 2,3 mln PLN.

Odnotowany przez Grupę w okresie trzech kwartałów 2017 roku poziom przychodów ze sprzedaży był wyższy od ubiegłorocznego o 1,5%, przy niższej rentowności operacyjnej oraz netto. Jest to efektem m.in.:

- zmniejszenia się przychodów ze sprzedaży oprogramowania własnego o 23,4 mln PLN (tj. o 20,5%), co wynika z bieżącej sytuacji projektowej oraz upowszechniania się sprzedaży informatyki w modelu usługowym,
- wystąpienia ujemnych różnic kursowych zrealizowanych oraz z wyceny bilansowej należności i zobowiązań, związanych ze znacznym umocnieniem PLN wobec walut obcych, które zmniejszyły wynik operacyjny w opisywanym okresie o 12 mln PLN (podczas gdy w 2016 roku zwiększyły o 4,9 mln PLN),
- dodatniego wyniku na działalności finansowej w wysokości 20,3 mln PLN, osiągniętego głównie w rezultacie wyceny bilansowej instrumentów finansowych zabezpieczających ryzyko kursowe Grupy oraz kredytów i pożyczek oraz dzięki dodatniemu wynikowi osiągniętemu na transakcjach zamkniętych w okresie (w okresie 9 miesięcy 2016 roku wyniósł +5,3 mln PLN),
- utrzymującego się zastoj na rynku zamówień publicznych, co miało przełożenie na niski poziom przychodów ze sprzedaży od klientów z sektora publicznego i medycznego w okresie trzech kwartałów 2017 roku,
- zmniejszenia przychodów ze sprzedaży do klientów z sektora TMT i MSP-DACH,
- wzrostu kosztów działalności, będący następstwem presji płacowej występującej w sektorze IT – fundusz płac podstawowych w okresie 9 miesięcy 2017 wzrósł o ok. 7% w porównaniu do analogicznego okresu roku 2016,
- zmiany w wartości aktywów i rezerw na podatek odroczony, która spowodowała zmniejszenie wyniku netto o 1,9 mln PLN.

Sytuacja na rynku zamówień publicznych oraz koszty związane z wytwarzaniem oprogramowania z zakresu e-Health, urządzeń telemedycznych oraz nowej generacji rozwiązań lojalnościowych będą miały w kolejnych okresach istotny wpływ na wynik finansowy Grupy Comarch.

W okresie trzech kwartałów 2017 roku wielkość zatrudnienia w Grupie Comarch zwiększyła się o 3,2%, głównie w wyniku przeprowadzenia programu letnich staży studenckich. Na dzień 30 września 2017 roku Grupa Comarch (bez MKS Cracovia SSA) zatrudniała 5 475 osób, tj. o 171 osób więcej niż na dzień 31 grudnia 2016 roku.

Grupa Comarch aktywnie poszukuje nowych rynków zbytu (np. w Ameryce Południowej i w Azji), kontynuuje inwestycje w nowe produkty i usługi informatyczne, jak również rozbudowuje infrastrukturę IT. Mimo słabszych od ubiegłorocznych wyników finansowych osiągniętych w okresie trzech kwartałów 2017 roku sytuacja finansowa Grupy Comarch pozostaje bardzo dobra i gwarantuje bezpieczeństwo działalności w przypadku zmiennej sytuacji makroekonomicznej w Polsce i na świecie. Grupa świadomie ponosi koszty rozwoju nowych produktów oraz nowych segmentów działalności, a także rozwijania działalności na nowych rynkach zagranicznych, inwestując w ten sposób w budowanie przewagi konkurencyjnej na przyszłość.

W kolejnych okresach Grupa zamierza kontynuować strategię zakładającą:

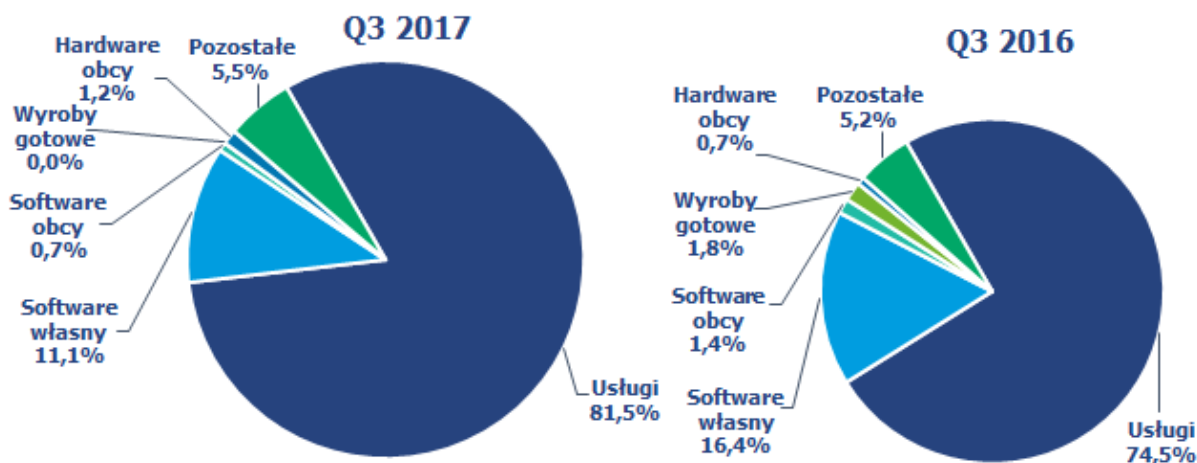
- sprzedaż rozwiązań informatycznych opartych w znaczącej części na własnych produktach,
- rozwój sprzedaży na rynkach zagranicznych, w szczególności w Europie Zachodniej, Azji i w obu Amerykach,
- stałe ulepszanie operacyjnej efektywności działania poprzez doskonalenie procedur i racjonalizację kosztów,
- rozwijanie nowych technologii oraz obszarów biznesowych, zwłaszcza w zakresie medycyny oraz Internet of Things (IoT),
- promowanie sprzedaży informatyki w modelu usługowym.

5.2. Struktura przychodów

Struktura sprzedaży wg rodzaju (tys. PLN)

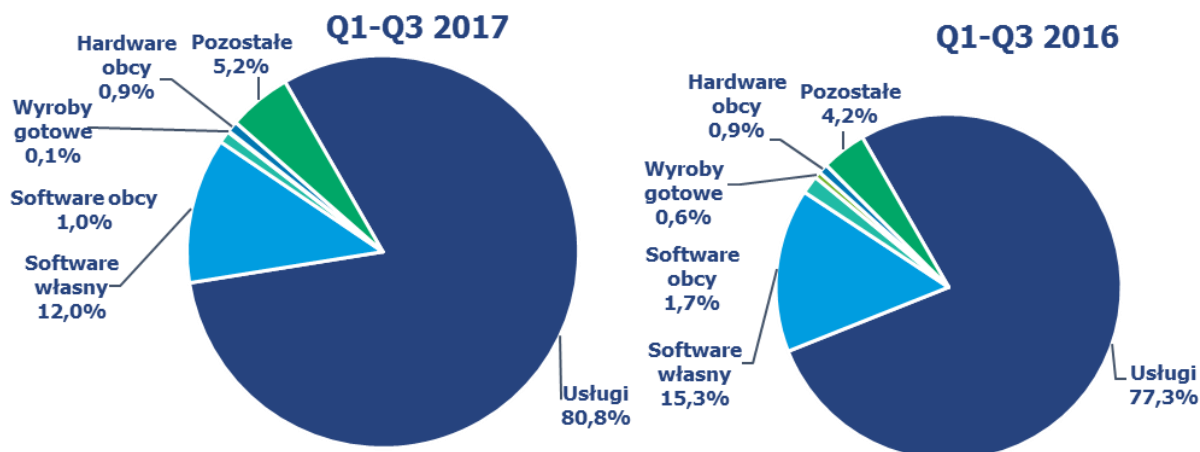
Struktura sprzedaży wg rodzaju	Q3 2017	%	Q3 2016	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Usługi	212 310	81,5%	166 689	74,5%	45 621	27,4%
Software własny	28 797	11,1%	36 731	16,4%	-7 934	-21,6%
Software obcy	1 756	0,7%	3 118	1,4%	-1 362	-43,7%
Wyroby gotowe	63	0,0%	4 122	1,8%	-4 059	-98,5%
Hardware obcy	3 244	1,2%	1 671	0,7%	1 573	94,1%
Pozostałe	14 334	5,5%	11 634	5,2%	2 700	23,2%
Razem	260 504	100,0%	223 965	100,0%	36 539	16,3%

W trzecim kwartale 2017 roku struktura rodzajowa przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch uległa znacznym zmianom w porównaniu do odnotowanej w trzecim kwartale roku 2016. Grupa koncentrowała się w tym okresie na sprzedaży usług, wartość przychodów z ich sprzedaży wzrosła o 45,6 mln PLN, tj. o 27,4%. Przychody ze sprzedaży oprogramowania własnego wyniosły 28,8 mln PLN i były o 7,9 mln PLN (tj. o 21,6%) niższe niż w Q3 2016.

W okresie 9 miesięcy przychody ze sprzedaży oprogramowania własnego wyniosły 90,5 mln PLN i były o 23,4 mln PLN (tj. o 20,5%) niższe niż w analogicznym okresie poprzedniego roku. Przychody ze sprzedaży usług wzrosły o 35,3 mln PLN, tj. o 6,2%. Sprzedaż własnych wyrobów gotowych spadła o 3,5 mln PLN, tj. 84,3% i miała niewielką wartość ok. 0,7 mln PLN. Sprzedaż rozwiązań firm trzecich pozostawała na niskim poziomie, jest to zgodne z tendencją obserwowaną w okresach poprzednich i ze strategią koncentracji Grupy na sprzedaży rozwiązań własnych Comarch. Przychody ze sprzedaży oprogramowania obcego spadły o 5,4 mln PLN, tj. o 42,4%, natomiast przychody ze sprzedaży sprzętu komputerowego wzrosły o 0,1 mln PLN, tj. o 1,2%. Pozostała sprzedaż zwiększyła się o 8 mln PLN, tj. o 26,2%, co jest wynikiem rozpoczęcia dostaw towarów (nagród) w ramach kompleksowej usługi operatorskiej utrzymania programów lojalnościowych.

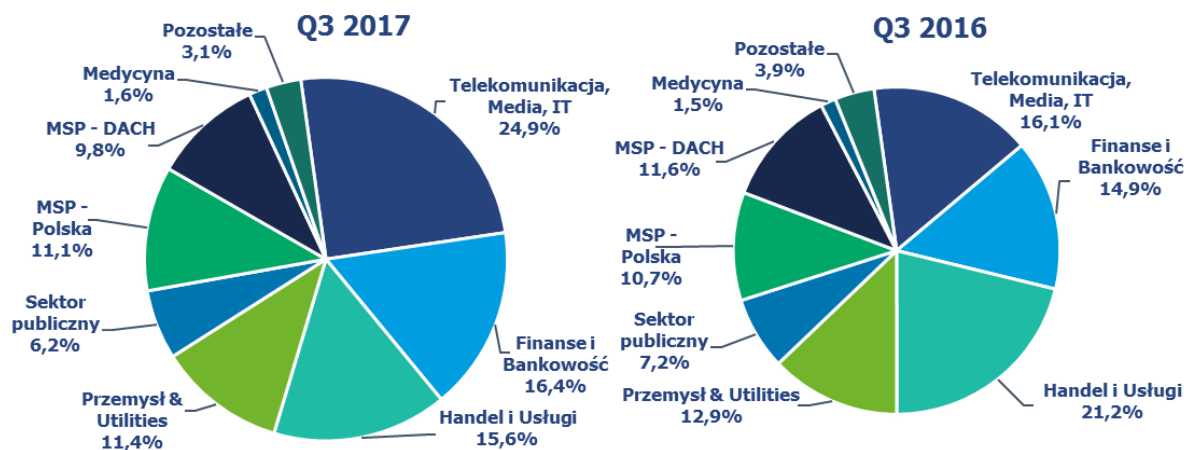
Struktura sprzedaży wg rodzaju	9 miesięcy 2017	%	9 miesięcy 2016	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Usługi	607 577	80,8%	572 231	77,3%	35 346	6,2%
Software własny	90 504	12,0%	113 901	15,3%	-23 397	-20,5%
Software obcy	7 301	1,0%	12 681	1,7%	-5 380	-42,4%
Wyroby gotowe	660	0,1%	4 194	0,6%	-3 534	-84,3%
Hardware obcy	6 605	0,9%	6 529	0,9%	76	1,2%
Pozostałe	38 922	5,2%	30 854	4,2%	8 068	26,2%
Razem	751 569	100,0%	740 390	100,0%	11 179	1,5%

Struktura sprzedaży według odbiorców (w tys. PLN)

Struktura sprzedaży wg sektorów	Q3 2017	%	Q3 2016	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Telekomunikacja, Media, IT	64 866	24,9%	36 064	16,1%	28 802	79,9%
Finanse i Bankowość	42 598	16,4%	33 309	14,9%	9 289	27,9%
Handel i Usługi	40 707	15,6%	47 559	21,2%	-6 852	-14,4%
Przemysł & Utilities	29 819	11,4%	28 835	12,9%	984	3,4%
Sektor publiczny	16 166	6,2%	16 106	7,2%	60	0,4%
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - Polska	28 857	11,1%	23 881	10,7%	4 976	20,8%
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - DACH	25 416	9,8%	26 088	11,6%	-672	-2,6%
Medycyna	4 106	1,6%	3 349	1,5%	757	22,6%
Pozostałe	7 969	3,1%	8 774	3,9%	-805	-9,2%
Razem	260 504	100,0%	223 965	100,0%	36 539	16,3%

W Q3 2017 roku przychody ze sprzedaży Grupy Comarch do odbiorców z sektora TMT wyniosły 64,9 mln PLN, co oznacza wzrost o 28,8 mln PLN (tj. o 79,9%) w porównaniu do Q3 2016, co wynika głównie ze zwiększonej sprzedaży usług do klientów z krajów pozaeuropejskich.

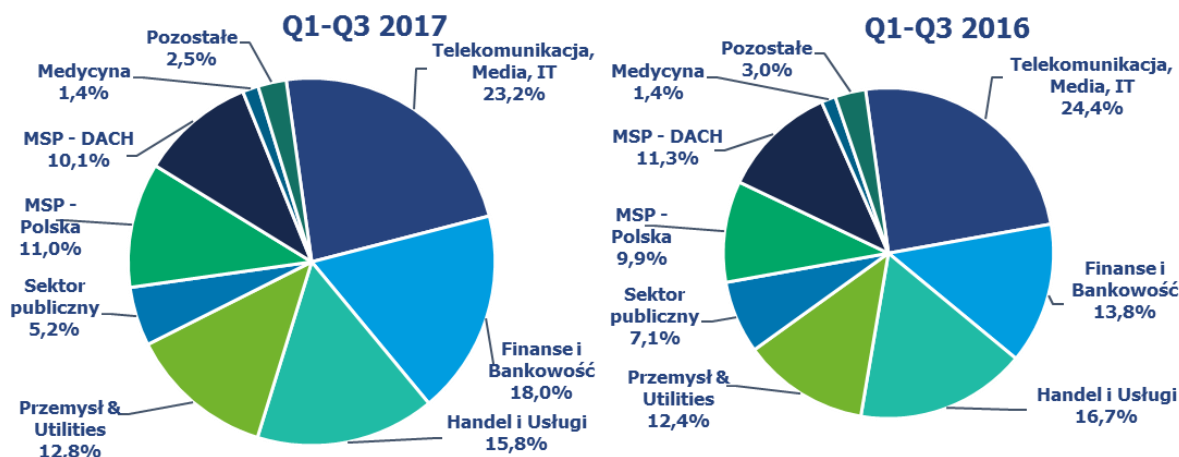
W Q3 2017 klienci z sektora finanse i bankowość zakupili produkty i usługi o wartości 42,6 mln PLN, wyższej od osiągniętej w analogicznym okresie roku poprzedniego o 9,3 mln PLN, tj. 27,9%, co jest efektem realizacji nowych kontraktów na rynku krajowym i zagranicznym. Wzrost odnotowała także sprzedaż do klientów MSP-Polska (wzrost o 5 mln PLN, tj. 20,8%) oraz sprzedaż do odbiorców z sektora przemysłowego (wzrost o 1 mln PLN tj. o 3,4%). Przychody ze sprzedaży do klientów z sektora handel i usługi spadły o 6,9 mln PLN, tj. o 14,4%. W trzecim kwartale 2017 roku utrzymywała się stagnacja na rynku zamówień publicznych, przychody utrzymały się na niskim i zbliżonym do ubiegłorocznego poziomie 16,2 mln PLN. Przychody ze sprzedaży do klientów z sektora medycznego wzrosły o 0,8 mln PLN, tj. o 22,6%. Niewielki spadek przychodów wystąpił w przypadku sprzedaży do klientów z sektora MSP-DACH (spadek o 0,7 mln PLN, tj. 2,6%). Przychody ze sprzedaży do pozostałych klientów spadły o 0,8 mln PLN, tj. o 9,2%.

Sytuacja biznesowa w trzecim kwartale 2017 roku potwierdziła, że utrzymywanie dywersyfikacji źródeł przychodów i różnorodności oferty działa stabilizująco dla rozwoju działalności Grupy Comarch.

Struktura sprzedaży wg sektorów	9 miesięcy 2017	%	9 miesięcy 2016	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Telekomunikacja, Media, IT	174 264	23,2%	181 483	24,4%	-7 219	-4,0%
Finanse i Bankowość	135 253	18,0%	101 937	13,8%	33 316	32,7%
Handel i Usługi	118 772	15,8%	123 649	16,7%	-4 877	-3,9%
Przemysł & Utilities	96 279	12,8%	91 665	12,4%	4 614	5,0%
Sektor publiczny	38 781	5,2%	52 426	7,1%	-13 645	-26,0%
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - Polska	82 925	11,0%	72 972	9,9%	9 953	13,6%
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - DACH	75 636	10,1%	83 679	11,3%	-8 043	-9,6%
Medycyna	10 782	1,4%	10 629	1,4%	153	1,4%
Pozostałe	18 877	2,5%	21 950	3,0%	-3 073	-14,0%
Razem	751 569	100,0%	740 390	100,0%	11 179	1,5%

W okresie 9 miesięcy 2017 roku przychody ze sprzedaży Grupy Comarch do odbiorców z sektora TMT wyniosły 174,3 mln PLN, co oznacza spadek o 7,2 mln PLN (tj. o 4,0%) w porównaniu do trzech kwartałów 2016. Jest to efektem zmniejszonej sprzedaży usług do klientów z Europy Zachodniej, pokrytej w większości przyrostem sprzedaży na rynkach pozaeuropejskich. Klienci z sektora finanse i bankowość zakupili produkty i usługi o wartości 135,3 mln PLN, wyższej od osiągniętej w analogicznym okresie roku poprzedniego o 33,3 mln PLN, tj. 32,7%, co jest efektem pozyskania nowych kontraktów

na rynku krajowym i zagranicznym. Wzrost odnotowała także sprzedaż do klientów z sektora przemysł i utilities (wzrost o 4,6 mln PLN, tj. o 5,0%) i MSP-Polska (wzrost o 10 mln PLN, tj. o 13,6%).

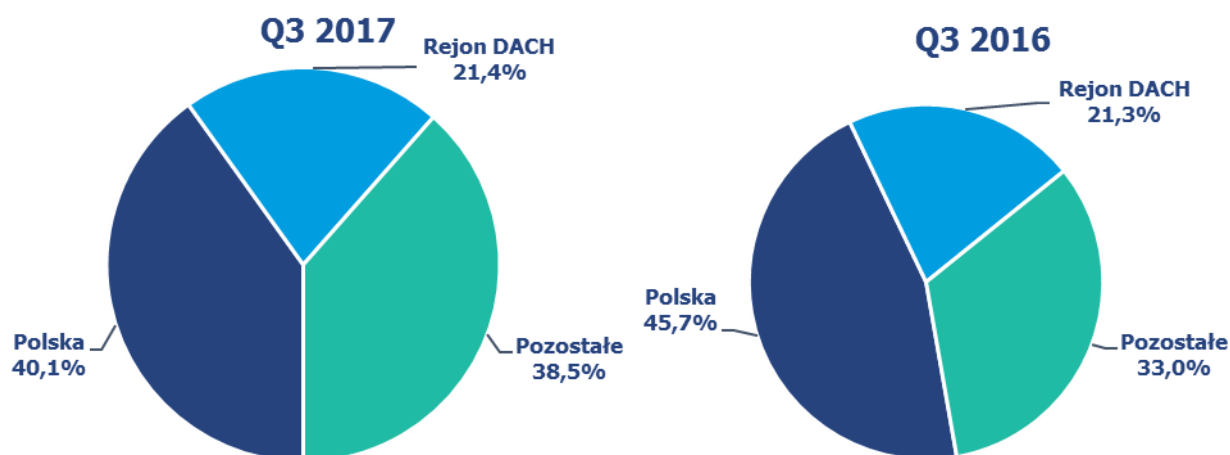

W okresie 9 miesięcy 2017 roku nastąpił spadek przychodów ze sprzedaży do klientów z sektora handel i usługi (o 4,9 mln PLN, tj. o 3,9%). Przychody ze sprzedaży do klientów z sektora publicznego były niższe o 13,6 mln PLN, tj. o 26%), co jest efektem utrzymującego się zastoju na rynku zamówień publicznych. Spadek odnotowała także sprzedaż do klientów z sektora MSP-DACH (o 8,0 mln PLN, tj. 9,6%) oraz do pozostałych klientów (spadek o 3,1 mln PLN, tj. 14,0%). Spadek przychodów w sektorze MSP-DACH jest efektem przejściowym i wynika z innej sytuacji projektowej w roku bieżącym, a także z umocnienia się złotego w 2017 roku. Przychody ze sprzedaży do klientów z sektora medycznego utrzymały się na zbliżonym do ubiegłorocznego poziomie 10,8 mln PLN.

Sytuacja biznesowa w okresie 9 miesięcy 2017 roku potwierdziła, że utrzymywanie dywersyfikacji źródeł przychodów i różnorodności oferty jest korzystne dla stabilnego rozwoju działalności Grupy Comarch.

Przychody ze sprzedaży - struktura geograficzna (w tys. PLN)

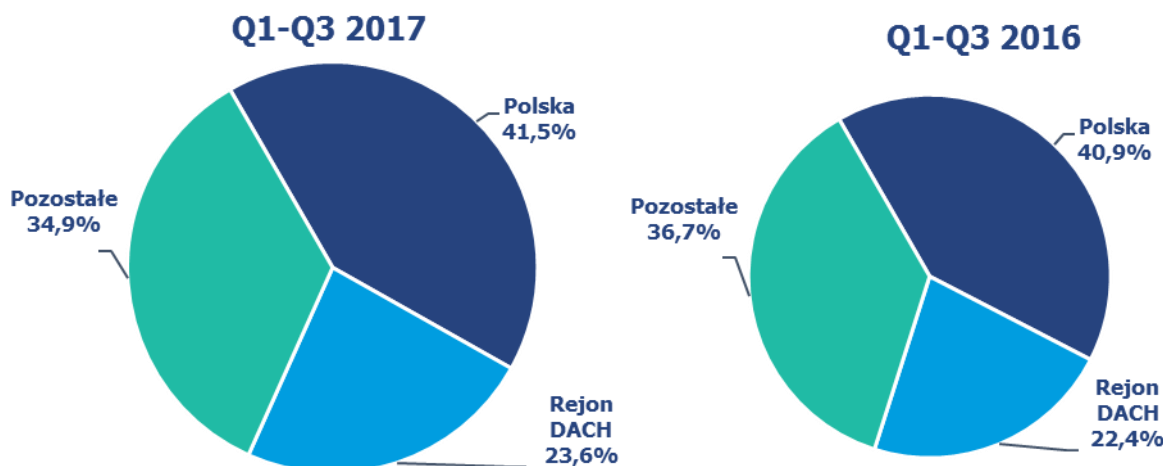
Geograficzna struktura sprzedaży	Q3 2017	%	Q3 2016	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Kraj	104 413	40,1%	102 297	45,7%	2 116	2,1%
Eksport	156 091	59,9%	121 668	54,3%	34 423	28,3%
Razem	260 504	100,0%	223 965	100,0%	36 539	16,3%

W trzecim kwartale 2017 roku Grupa odnotowała 156,1 mln PLN przychodów ze sprzedaży zagranicznej, o 34,4 mln PLN (tj. o 28,3%) więcej niż w Q3 2016, co jest związane głównie ze wzrostem przychodów w sektorze TMT na rynkach pozaeuropejskich. Wartość przychodów ze sprzedaży krajowej była wyższa

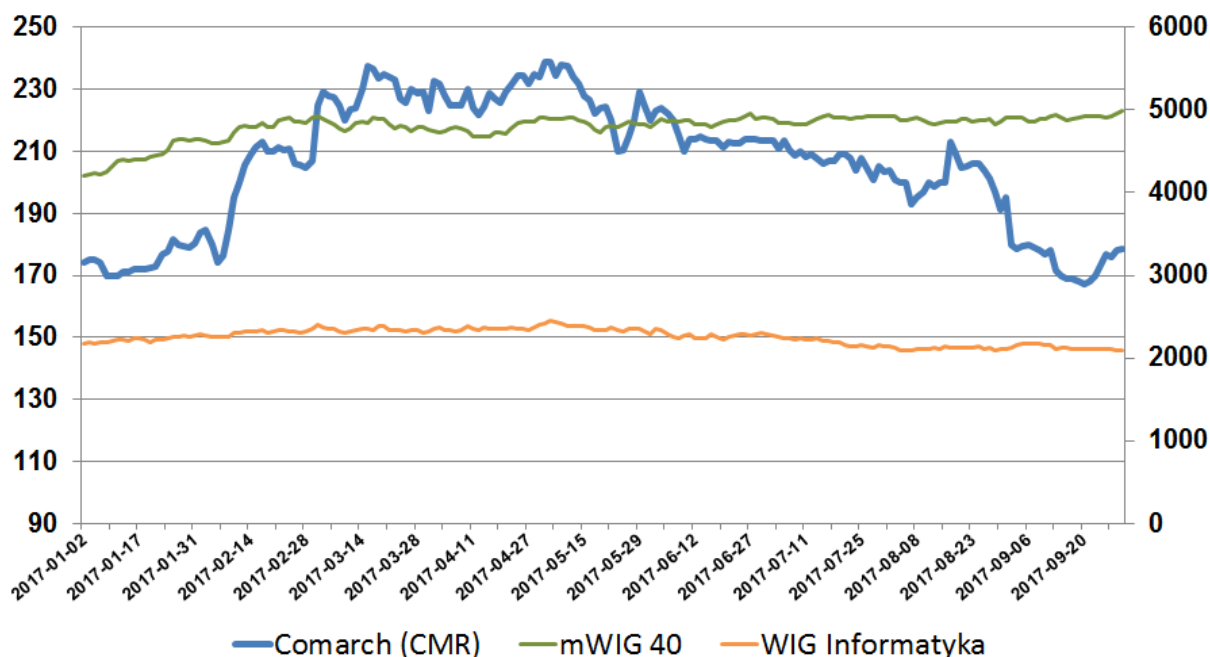
o 2,1 mln PLN, tj. o 2,1% w porównaniu do Q3 2016 roku. Sprzedaż zagraniczna stanowiła w trzecim kwartale 59,9% całkowitych przychodów Grupy.

Geograficzna struktura sprzedaży	9 miesięcy 2017	%	9 miesięcy 2016	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Kraj	311 588	41,5%	302 913	40,9%	8 675	2,9%
Eksport	439 981	58,5%	437 477	59,1%	2 504	0,6%
Razem	751 569	100,0%	740 390	100,0%	11 179	1,5%

Dzięki dobrej sprzedaży zagranicznej w Q3 2017 Grupa pokryła spadki w przychodach z rynków zagranicznych, które wystąpiły w okresie pierwszego półrocza 2017 roku. W okresie 9 miesięcy 2017 roku Grupa odnotowała 440 mln PLN przychodów ze sprzedaży zagranicznej, o 2,5 mln PLN (tj. o 0,6%) więcej niż w okresie 9 miesięcy 2016. Wartość przychodów ze sprzedaży krajowej była wyższa o 8,7 mln PLN, tj. o 2,9% w porównaniu do analogicznego okresu 2016 roku, głównie dzięki wzrostowi sprzedaży do klientów z sektora finansowego. W okresie 9 miesięcy 2017 sprzedaż zagraniczna stanowiła 58,5% całkowitych przychodów Grupy.

5.3. Kurs akcji Comarch S.A.

W dniu 30 września 2017 roku kurs akcji Comarch S.A. wyniósł 178,50 PLN, co stanowi wzrost o 2,5% w stosunku do kursu 174,00 PLN z dnia 30 grudnia 2016 roku. Wyniki Grupy i kurs akcji Comarch w kolejnych kwartałach będą zależą przede wszystkim od dynamiki rozwoju sprzedaży produktów i usług Comarch, kształtowanej przez sytuację gospodarczą i polityczną w Polsce i w Europie oraz sytuację finansową średnich i dużych przedsiębiorstw, które stanowią podstawową bazę klientów Grupy. Istotny wpływ będzie miał także poziom kursów walutowych EUR/PLN, USD/PLN, GBP/PLN i BRL/PLN oraz tempo wzrostu wynagrodzeń pracowników branży IT.

	9miesiący 2017 / 30.09.2017	9 miesiący 2016 / 30.09.2016
Kurs zamknięcia na dzień bilansowy	178,50	189,55
Kurs średni w okresie sprawozdawczym	206,04	141,45
Kurs MIN w okresie sprawozdawczym	167,00	103,70
Kurs MAX w okresie sprawozdawczym	239,00	189,90
Wolumen średni w okresie sprawozdawczym	4 429	6 855
Kapitalizacja na dzień bilansowy	1 451 802 797	1 541 676 303

Wskaźniki dla danych jednostkowych

P/E na dzień bilansowy	99,69	61,49
P/BV na dzień bilansowy	1,87	2,11
P/S na dzień bilansowy	2,86	2,06

Wskaźniki dla danych skonsolidowanych

P/E na dzień bilansowy	200,83	73,28
P/BV na dzień bilansowy	1,74	1,95
P/S na dzień bilansowy	1,93	2,08

5.4. Zdarzenia III kwartału 2017 roku o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch

5.4.1. Otwarcie ofert w ramach przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”

Zarząd Comarch S.A. informował, że w dniu 12 września 2017 r. miało miejsce otwarcie ofert w ramach przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”, organizowanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie, z którego wynikało, iż Comarch S.A. złożył cenowo najkorzystniejszą ofertę. Łączna wartość oferty złożonej przez Comarch S.A. w ramach niniejszego przetargu wynosiła 242 033 004 PLN brutto. O szczegółach Spółka informowała w raporcie bieżącym [RB-17-2017](#) z dnia 12 września 2017 r.

5.5. Zdarzenia po dacie bilansu o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch

5.5.1. Podpisanie umowy na „Dostawę i wdrożenie systemu cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych w sądach powszechnych”

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-18-2017](#) z dnia 20 października 2017 r., iż w wyniku rozstrzygnięcia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w dniu 20 października 2017 r. została podpisana umowa Konsorcjum firm Comarch Polska S.A. (spółka zależna Comarch S.A.) jako Lidera Konsorcjum i MAXTO Sp. z o.o. S.K.A. jako Członka Konsorcjum („Konsorcjum”) ze Skarbem Państwa reprezentowanym przez Ministra Sprawiedliwości na dostawę i wdrożenie systemu cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych w sądach powszechnych („Umowa”). Dostawa, instalacja, konfiguracja, wdrożenie oraz uruchomienie systemu zostaną zrealizowane nie później niż do dnia 31 sierpnia 2018 r., natomiast usługi serwisu oraz wsparcia technicznego będą realizowane przez okres 48 miesięcy liczonych od pierwszego dnia pełnego miesiąca po podpisaniu przez Ministerstwo Sprawiedliwości bez zastrzeżeń protokołu odbioru końcowego. Maksymalne wynagrodzenie należne Konsorcjum z tytułu realizacji przedmiotu Umowy nie przekroczy kwoty 137 805 711,72 PLN brutto.

5.5.2. Ogłoszenie wyników w ramach przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-21-2017](#) z dnia 14 listopada 2017 r., iż w dniu 14 listopada 2017 r. miało miejsce ogłoszenie wyników przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”, organizowanego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie. Oferta Emitenta o łącznej wartości 242 033 004 PLN brutto uzyskała najwięcej punktów i została wybrana jako najkorzystniejsza.

SKRÓCONE KWARTALNE SPRAWOZDANIE FINANSOWE COMARCH S.A. ZA III KWARTAŁ 2017 ROKU

I. Bilans

AKTYWA	30 września 2017 r.	30 czerwca 2017 r.	31 grudnia 2016 r.	30 września 2016 r.
I. AKTYWA TRWAŁE	753 707	742 807	701 603	691 319
1. Wartości niematerialne i prawne	12 910	13 511	8 506	8 517
2. Rzeczowe aktywa trwałe	334 274	326 192	296 496	280 985
3. Inwestycje długoterminowe	396 664	394 694	388 998	394 090
3.1 Długoterminowe aktywa finansowe	369 522	367 221	360 783	365 504
a) w jednostkach powiązanych	366 471	362 901	359 931	363 205
b) w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	427	420	360	390
c) w pozostałych jednostkach	2 624	3 900	492	1 909
3.2 Nieruchomości	27 099	27 430	28 172	28 543
3.3 Inne inwestycje długoterminowe	43	43	43	43
4. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	9 859	8 410	7 603	7 727
4.1 Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	6 027	5 698	6 510	6 100
4.2 Inne rozliczenia międzyokresowe	3 832	2 712	1 093	1 627
II. AKTYWA OBROTOWE	415 627	427 866	460 642	370 203
1. Zapasy	60 616	63 141	43 273	42 897
2. Należności krótkoterminowe	246 495	262 347	324 572	229 067
2.1 Od jednostek powiązanych	134 966	152 902	181 062	125 468
2.2 Od pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	408	487	587	466
2.3 Od pozostałych jednostek	111 121	108 958	142 923	103 133
3. Inwestycje krótkoterminowe	61 389	54 753	55 488	48 178
3.1 Krótkoterminowe aktywa finansowe	61 389	54 753	55 488	48 178
a) w jednostkach powiązanych	334	322	351	241
b) w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	140	159	204	172
c) w pozostałych jednostkach	7 146	8 634	1 150	2 352
- udziały lub akcje	-	1	1	1
- udzielone pożyczki	-	-	-	-
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe	7 146	8 633	1 149	2 351
d) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	53 769	45 638	53 783	45 413
4. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	47 127	47 625	37 309	50 061
AKTYWA RAZEM	1 169 334	1 170 673	1 162 245	1 061 522

PASYWA	30 września 2017 r.	30 czerwca 2017 r.	31 grudnia 2016 r.	30 września 2016 r.
I. KAPITAŁ WŁASNY	777 548	780 071	771 742	749 018
1. Kapitał zakładowy	8 133	8 133	8 133	8 133
2. Kapitał zapasowy	653 363	653 363	619 975	619 975
3. Kapitał z aktualizacji wyceny	100 744	100 161	97 301	95 091
4. Pozostałe kapitały rezerwowe	745	745	745	745
5. Zysk (strata) z lat ubiegłych	-	-	-	-
6. Zysk (strata) netto	14 563	17 669	45 588	25 074
II. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	391 786	390 602	390 503	312 504
1. Rezerwy na zobowiązania	94 437	101 909	124 646	97 932
1.1 Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	26 206	26 661	23 830	23 681
1.2 Pozostałe rezerwy	68 231	75 248	100 816	74 251
a) krótkoterminowe	68 231	75 248	100 816	74 251
2. Zobowiązania długoterminowe	148 699	131 993	121 363	115 765
2.1 Wobec jednostek powiązanych	19 759	14 586	16 520	17 456
2.2 Wobec pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	-	-	-
2.3 Wobec pozostałych jednostek	128 940	117 407	104 843	98 309
3. Zobowiązania krótkoterminowe	132 316	144 226	126 800	85 226
3.1 Wobec jednostek powiązanych	37 126	35 630	20 214	20 310
3.2 Wobec pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	593	1 735	2 108	1 523
3.3 Wobec pozostałych jednostek	92 379	104 200	102 914	61 411
3.4 Fundusze specjalne	2 218	2 661	1 564	1 982
4. Rozliczenia międzyokresowe	16 334	12 474	17 694	13 581
4.1 Inne rozliczenia międzyokresowe	16 334	12 474	17 694	13 581
a) krótkoterminowe	16 334	12 474	17 694	13 581
PASYWA RAZEM	1 169 334	1 170 673	1 162 245	1 061 522
Wartość księgowa	777 548	780 071	771 742	749 018
Liczba akcji (w szt.)	8 133 349	8 133 349	8 133 349	8 133 349
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)	95,60	95,91	94,89	92,09
Rozwodniona liczba akcji (w szt.)	8 133 349	8 133 349	8 133 349	8 133 349
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)	95,60	95,91	94,89	92,09

II. Rachunek zysków i strat

Za okres od 01.01 – 30.09.2017 oraz 01.01 – 30.09.2016	III kwartał 2017	9 miesięcy 2017	III kwartał 2016	9 miesięcy 2016
I. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, w tym:	163 659	508 269	154 865	499 735
- od jednostek powiązanych	56 784	150 960	43 295	132 443
1. Przychody netto ze sprzedaży produktów	155 964	476 486	141 998	464 091
2. Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów	7 695	31 783	12 867	35 644
II. Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów, w tym:	135 521	413 627	120 198	369 381
- jednostkom powiązanym	7 697	25 013	6 580	20 390
1. Koszt wytworzenia sprzedanych produktów	129 482	384 843	108 194	337 151
2. Wartość sprzedanych towarów i materiałów	6 039	28 784	12 004	32 230
III. Zysk brutto ze sprzedaży	28 138	94 642	34 667	130 354
IV. Koszty sprzedaży	13 638	45 516	13 075	44 247
V. Koszty ogólnego zarządu	11 912	33 023	10 825	31 145
VI. Zysk ze sprzedaży	2 588	16 103	10 767	54 962
VII. Pozostałe przychody operacyjne	437	1 978	214	880
1. Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	241	270	108	196
2. Inne przychody operacyjne	196	1 708	106	684
VIII. Pozostałe koszty operacyjne	3 117	7 234	(5 274)	12 682
1. Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	-	-	-	-
2. Koszt projektów częściowo finansowanych dotacjami	1 630	4 598	1 996	7 619
3. Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	-	-	6	6
4. Inne koszty operacyjne	1 487	2 636	(7 276)	5 057
IX. Zysk (strata) z działalności operacyjnej	(92)	10 847	16 255	43 160
X. Przychody finansowe	(106)	20 486	4 162	6 902
1. Odsetki, w tym:	66	339	217	798
- od jednostek powiązanych	35	146	191	612
2. Dywidendy i udziały w zyskach	-	107	285	542
- od jednostek powiązanych	-	107	285	542
3. Zysk ze zbycia inwestycji	2 912	8 385	1 569	1 569
4. Aktualizacja wartości aktywów finansowych	(51)	(26)	3 993	3 993
5. Inne	(3 033)	11 681	(1 902)	-
XI. Koszty finansowe	2 242	13 109	12 648	20 516
1. Odsetki	659	2 164	379	1 509
- od jednostek powiązanych	182	538	94	162
2. Aktualizacja wartości inwestycji	-	-	11 580	17 492
3. Strata ze zbycia inwestycji	-	-	(247)	-
4. Inne	1 583	10 945	936	1 515
XII. Zysk (strata) z działalności gospodarczej	(2 440)	18 224	7 769	29 546
XIII. Zysk (strata) brutto	(2 440)	18 224	7 769	29 546
XIV. Podatek dochodowy	666	3 661	2 235	4 472
XV. Zysk (strata) netto	(3 106)	14 563	5 534	25 074

Zysk / (strata) netto (zanualizowany)	35 077	28 677
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie 01.10.2016 – 30.09.2017 (w szt.)	8 133 349	8 133 349
Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w PLN)	4,31	3,53
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych w okresie 01.10.2016 – 30.09.2017 (w szt.)	8 133 349	8 133 349
Rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w PLN)	4,31	3,53

III. Zestawienie zmian w kapitale własnym

	III kwartał 2017	9 miesięcy 2017	12 miesięcy 2016	9 miesięcy 2016
I. Kapitał własny na początek okresu (BO)	762 402	771 742	731 905	731 905
a) zmiany przyjętych zasad (polityki) rachunkowości	-	-	-	-
I.a Kapitał własny na początek okresu (BO), po uzgodnieniu do danych porównywalnych	762 402	771 742	731 905	731 905
1. Kapitał zakładowy na początek okresu	8 133	8 133	8 133	8 133
1.1 Zmiany kapitału zakładowego	-	-	-	-
a) zwiększenia (z tytułu)	-	-	-	-
- emisja akcji	-	-	-	-
1.2 Kapitał zakładowy na koniec okresu	8 133	8 133	8 133	8 133
2. Kapitał zapasowy na początek okresu	653 363	619 975	562 292	562 292
2.1 Zmiany kapitału zapasowego	-	33 388	57 683	57 683
a) zwiększenia (z tytułu)	-	33 388	57 683	57 683
- podział zysku z lat poprzednich	-	33 388	57 683	57 683
2.2 Kapitał zapasowy na koniec okresu	653 363	653 363	619 975	619 975
3. Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	100 161	97 301	103 052	103 052
3.1 Zmiany kapitału z aktualizacji wyceny	583	3 443	(5 751)	(7 961)
a) zwiększenia (z tytułu)	720	4 250	1 349	1 867
- rezerwa na podatek odroczony w związku z wyceną certyfikatów	-	-	1 349	1 867
- wycena bilansowa certyfikatów inwestycyjnych	720	4 250	-	-
b) zmniejszenia (z tytułu)	137	807	7 100	9 828
- wycena bilansowa certyfikatów inwestycyjnych i jednostek uczestnictwa	-	-	7 100	9 828
- rezerwa na podatek odroczony w związku z wyceną certyfikatów inwestycyjnych	137	807	-	-
3.2 Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	100 744	100 744	97 301	95 091
4. Kapitał z fuzji na początek okresu	-	-	-	-
4.1. Kapitał z fuzji na koniec okresu	-	-	-	-
5. Pozostałe kapitały rezerwowe na początek okresu	745	745	745	745
5.1 Pozostałe kapitały rezerwowe na koniec okresu	745	745	745	745
6. Zysk z lat ubiegłych na początek okresu	-	45 588	57 683	57 683
a) zmiany przyjętych zasad (polityki) rachunkowości	-	-	-	-
6.1 Zysk z lat ubiegłych na początek okresu, po uzgodnieniu do danych porównywalnych	-	45 588	57 683	57 683

a) zmniejszenia (z tytułu)	-	45 588	57 683	57 683
- przeniesienie zysku z lat poprzednich na kapitał zapasowy	-	33 388	57 683	57 683
- wypłata dywidendy	-	12 200	-	-
6.2 Zysk z lat ubiegłych na koniec okresu	-	-	-	-
7. Wynik za I półrocze 2017 r. (na początek okresu)	17 669	-	-	-
7.1 Wynik za okres	(3 106)	14 563	45 588	25 074
7.2. Wynik netto	14 563	14 563	45 588	25 074
II. Kapitał własny na koniec okresu (BZ)	777 548	777 548	771 742	749 018
III. Kapitał własny, po uwzględnieniu proponowanego podziału zysku (pokrycia straty)	777 548	777 548	771 742	749 018

IV. Rachunek przepływów pieniężnych

Za okres od 01.01 – 30.09.2017 oraz 01.01 – 30.09.2016	III kwartał 2017	9 miesięcy 2017	III kwartał 2016	9 miesięcy 2016
---	---------------------	--------------------	---------------------	--------------------

A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej

I. Zysk (strata) netto	(3 106)	14 563	5 534	25 074
II. Korekty razem	32 852	19 723	22 996	(8 225)
1. Amortyzacja	10 114	28 288	9 181	26 776
2. Zyski (straty) z tytułu różnic kursowych	(472)	(354)	(23)	(35)
3. Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)	621	1 654	(562)	532
4. Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej	(241)	(270)	11 153	16 755
5. Zmiana stanu rezerw	(7 610)	(31 017)	(9 059)	(40 870)
6. Zmiana stanu zapasów	2 766	(16 850)	(5 450)	(15 150)
7. Zmiana stanu należności	15 202	61 781	26 892	59 830
8. Zmiana stanu zobowiązań krótkoterminowych, z wyjątkiem pożyczek i kredytów	9 562	(7 287)	(10 273)	(45 324)
9. Zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych	2 910	(13 433)	1 137	(10 739)
10. Zmiana stanu przychodów przyszłych okresów	-	(2 789)	-	-
11. Inne korekty	-	-	-	-

III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej (I+/-II) - metoda pośrednia

29 746	34 286	28 530	16 849
---------------	---------------	---------------	---------------

B. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej

I. Wpływy	10 715	34 064	37 829	43 952
1. Zbycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych	1 314	1 920	522	1 337
2. Z aktywów finansowych, w tym:	9 401	32 144	37 307	42 615

a) w jednostkach powiązanych	6 488	23 758	35 738	41 046
- spłacone pożyczki	80	5 381	18 570	23 281
- spłacone odsetki od pożyczek	-	-	1 374	1 374
- otrzymane pożyczki	6 381	18 127	15 509	15 849
- otrzymane odsetki	27	143	-	-
- otrzymane dywidendy	-	107	285	542
b) w pozostałych jednostkach	2 913	8 386	1 569	1 569
- odsetki	-	-	-	-
- inne wpływy z aktywów finansowych	2 913	8 386	1 569	-
3. Inne wpływy inwestycyjne	-	-	-	1 569
II. Wydatki	(31 055)	(86 532)	(48 997)	-
1. Nabycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych	(26 616)	(75 108)	(20 590)	(82 781)
2. Wydatki na inwestycje w nieruchomości	-	-	(1)	(40 972)
3. Na aktywa finansowe, w tym:	(4 439)	(11 424)	(28 406)	(5)
a) w jednostkach powiązanych	(4 439)	(11 424)	(28 653)	(41 804)
- nabycie aktywów finansowych	(2 546)	(7 559)	(21 000)	(41 804)
- udzielone pożyczki długoterminowe	(420)	(767)	(6 349)	(28 674)
- spłata pożyczek do jednostek powiązanych	(1 423)	(3 048)	(1 304)	(11 147)
- spłata odsetek od pożyczek	(50)	(50)	-	(1 726)
b) w pozostałych jednostkach	-	-	247	(257)
4. Inne wydatki inwestycyjne	-	-	-	-
III. Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej (I-II)	(20 340)	(52 468)	(11 168)	(38 829)

C. Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej

I. Wpływy	16 003	47 009	11 679	18 067
1. Kredyty i pożyczki	16 003	46 601	11 665	18 030
2. Wpływy netto z emisji akcji (wydania udziałów) i innych instrumentów kapitałowych oraz dopłat do kapitału	-	-	-	-
3. Pożyczki spłacone	-	-	10	30
4. Otrzymane odsetki od spłaconych pożyczek	-	-	4	7
5. Inne wpływy finansowe (otrzymane dotacje)	-	408	-	-
II. Wydatki	(17 750)	(29 168)	(5 801)	(21 156)
1. Dywidendy i inne wypłaty na rzecz właścicieli	(13 015)	(13 015)	-	-
2. Spłaty kredytów i pożyczek	(4 136)	(14 298)	(5 326)	(19 501)
3. Odsetki	(599)	(1 855)	(475)	(1 655)
4. Inne wydatki finansowe	-	-	-	-
III. Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej (I-II)	(1 747)	17 841	5 878	(3 089)

D. Przepływy pieniężne netto, razem (A.III+/-B.III+/-C.III)	7 659	(341)	23 240	(25 069)
E. Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych, w tym:	8 135	(13)	23 224	(24 972)
- zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych	476	328	(16)	97
F. Środki pieniężne na początek okresu	45 633	53 781	22 187	70 383
G. Środki pieniężne na koniec okresu (F+/- E), w tym:	53 768	53 768	45 411	45 411
- o ograniczonej możliwości dysponowania	(212)	1 500	(2 233)	3 892

V. Dodatkowe informacje i objaśnienia

1. Stosowane zasady rachunkowości

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jednolity - Dz.U. 2016, poz. 1 047 z późn. zm.) oraz zgodnie z przepisami Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (tekst jednolity - Dz.U. z 2014, poz. 133 z późn. zm.).

Kompletny opis stosowanych zasad rachunkowości został przedstawiony w ostatnim rocznym sprawozdaniu finansowym Spółki, tj. sprawozdaniu za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku. Gdyby sprawozdanie jednostkowe za 9 miesięcy 2017 roku było sporządzane wg MSSF wynik finansowy wynosiłby 14 494 tys. PLN.

Zysk zgodnie z ustawą o rachunkowości	14 563
---------------------------------------	--------

Amortyzacja prawa wieczystego użytkowania	(69)
---	------

Aktywa z tytułu działalności w SSE	0
------------------------------------	---

Zysk według MSSF	14 494
-------------------------	---------------

2. Informacje o istotnych zmianach wielkości szacunkowych, w tym o korektach z tytułu rezerw, rezerwie i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego, o których mowa w ustawie o rachunkowości, dokonanych odpisach aktualizujących wartość składników aktywów

W okresie trzech kwartałów 2017 roku spółka Comarch S.A. utworzyła odpisy aktualizujące wartość towarów, materiałów i wyrobów gotowych na kwotę 5 tys. PLN. Spółka nie rozwiązała odpisów utworzonych w latach wcześniejszych.

Na posiadanych przez Spółkę zapasach nie ustanowiono żadnych zabezpieczeń.

Na dzień 30 września 2017 roku, w związku z zapłatą należności, Comarch S.A. dokonała rozwiązania utworzonych uprzednio odpisów aktualizujących w kwocie 2 985 tys. PLN oraz utworzyła odpisy aktualizujące na należności wątpliwe w wysokości 1 669 tys. PLN. Na dzień 30 września 2017 roku nie dokonano odpisu aktualizującego wartość długoterminowych aktywów finansowych (udziałów, akcji).

Z uwagi na fakt, iż Spółka prowadzi zarówno działalność opodatkowaną na zasadach ogólnych jak i zwolnioną, przejściowe różnice w dochodzie podatkowym mogą realizować się w ramach obu tych działalności. Jednocześnie ostateczne ustalenie, w ramach której z działalności (opodatkowanej czy

zwolnionej) różnice przejściowe zostaną zrealizowane, jest dokonywane na bazie rocznego rozliczenia podatku dochodowego po zakończeniu roku obrotowego. W 2017 roku utworzono aktywo z tytułu różnic przejściowych w podatku dochodowym w kwocie 958 tys. PLN i rozwiązano część aktywa utworzonego na dzień 31 grudnia 2016 roku w kwocie 1 441 tys. PLN, utworzono rezerwę na podatek odroczony z tytułu różnic przejściowych w wys. 1 603 tys. PLN, rozwiązano w kwocie 33 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik 2017 roku wyniósł minus 2 053 tys. PLN.

Dokonano też zwiększenia rezerwy z tytułu podatku odroczonego związanego z wyceną posiadanych certyfikatów inwestycyjnych w CCF FIZ w kwocie 806 tys. PLN. Rezerwa ta, tak jak i wycena certyfikatów, rozliczana jest z kapitałem z aktualizacji wyceny.

3. Wybrane noty do skróconego sprawozdania finansowego

3.1. Długoterminowe aktywa finansowe

	30 września 2017 r.	30 czerwca 2017 r.	31 grudnia 2016 r.	30 września 2016 r.
a) w jednostkach powiązanych	366 471	362 901	359 931	363 205
- udziały lub akcje	236 801	234 304	229 711	236 043
- udzielone pożyczki	3 754	3 403	8 553	8 589
- inne papiery wartościowe	125 939	125 218	121 688	118 457
- inne długoterminowe aktywa finansowe, w tym:	(23)	(24)	(21)	116
- odsetki od udzielonych pożyczek	(23)	(24)	(21)	116
b) w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	427	420	360	390
- udziały lub akcje	150	150	150	150
- udzielone pożyczki	270	270	210	240
- inne długoterminowe aktywa finansowe, w tym:	7	-	-	-
- odsetki od udzielonych pożyczek	7	-	-	-
c) w pozostałych jednostkach	2 624	3 900	492	1 909
- inne długoterminowe aktywa finansowe (wg rodzaju)	2 624	3 900	492	1 909
- forwardy	2 624	3 900	492	1 909
Długoterminowe aktywa finansowe razem	369 522	367 221	360 783	365 504

3.2. Zmiana stanu długoterminowych aktywów finansowych (wg grup rodzajowych)

	III kwartał 2017	9 miesięcy 2017	III kwartał 2016	9 miesięcy 2016
a) stan na początek okresu	367 221	360 783	363 473	382 917
- udziały lub akcje	234 454	229 861	226 883	230 552
- udzielone pożyczki	3 673	8 763	15 099	23 052
- inne papiery wartościowe	125 218	121 688	120 096	128 284
- inne długoterminowe aktywa: w tym odsetki od udzielonych pożyczek	(24)	(21)	980	950
- pozostałe	3 900	492	415	79
b) zwiększenia (z tytułu)	2 452	14 610	28 377	36 609
- nabycie akcji w jednostkach powiązanych	2 546	7 560	20 890	23 133
- udzielone pożyczki jednostkom powiązanym	421	421	-	4 798
- zmiana charakteru pożyczek na długoterminowe od jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	140	-	-
- odsetki należne od pożyczek długoterminowych	40	106	164	587
- wycena bilansowa od pożyczek długoterminowych	-	-	(409)	11
- wycena bilansowa i skorygowana odsetek od pożyczek	-	-	18	30
- wycena forwardów	(1 276)	2 132	1 494	1 830
- wycena bilansowa certyfikatów inwestycyjnych	721	4 251	-	-
- rozwiązanie odpisu aktualizującego wartość pożyczek	-	-	6 220	6 220
c) zmniejszenia (z tytułu)	151	5 871	26 346	54 022
- spłata pożyczek jednostek powiązanych	81	5 040	12 220	16 931
- spłata pożyczek jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	-	30	30
- spłata odsetek od pożyczek jednostek powiązanych	27	82	1 033	1 376
- zmiana charakteru pożyczek na krótkoterminowe (jednostki powiązane)	-	-	20	241
- zmiana charakteru pożyczek na krótkoterminowe od jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	80	60	60
- wycena jednostek uczestnictwa w CCF FIZ	-	-	1 639	9 827
- aktualizacja wartości udziałów	-	-	11 580	17 492
- umorzenie pożyczek w jednostkach powiązanych	-	-	-	664
- umorzenie odsetek od pożyczek w jednostkach powiązanych	-	-	-	12
- wycena bilansowa udziałów	49	470	-	-

- wycena bilansowa i skorygowana odsetek od pożyczek	(1)	4	-	-
- wycena bilansowa pożyczek oraz różnice kursowe zrealizowane od spłaconych pożyczek oraz wyceny bilansowej	(32)	208	(159)	-
- objęcie pożyczek dla jednostek powiązanych odpisem aktualizacyjnym	21	(28)	(90)	7 326
- objęcie odsetek od pożyczek dla jednostek powiązanych odpisem aktualizacyjnym	6	15	13	63
d) stan na koniec okresu	369 522	369 522	365 504	365 504

3.3. Krótkoterminowe aktywa finansowe

	30 września 2017 r.	30 czerwca 2017 r.	31 grudnia 2016 r.	30 września 2016 r.
a) w jednostkach powiązanych	334	322	351	241
- udzielone pożyczki	321	322	322	241
- inne aktywa finansowe	13	-	29	-
b) w pozostałych jednostkach w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	140	159	204	172
- udzielone pożyczki	140	140	200	170
- inne aktywa finansowe	-	19	4	2
c) w pozostałych jednostkach	7 146	8 634	1 150	2 352
- udzielone pożyczki	-	1	1	1
- udziały lub akcje	-	-	-	-
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe, w tym:	7 146	8 633	1 149	2 351
- kontrakty forward	7 146	8 633	1 149	2 351
d) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	53 769	45 638	53 783	45 413
- środki pieniężne w kasie i na rachunkach	53 768	45 633	53 781	45 411
- inne aktywa pieniężne	1	5	2	2
Krótkoterminowe aktywa finansowe razem	61 389	54 753	55 488	48 178

4. Zwięzły opis istotnych dokonań lub niepowodzeń emitenta w okresie, którego dotyczy raport, wraz z wykazem najważniejszych zdarzeń ich dotyczących

W okresie trzech kwartałów 2017 roku Comarch S.A. osiągnęła 508,3 mln PLN przychodów ze sprzedaży, co stanowi wzrost o 1,7% w porównaniu do analogicznego okresu 2016 roku. Przychody netto ze sprzedaży produktów stanowiły 93,7% całości sprzedaży Spółki i były wyższe o 12,4 mln PLN niż w porównywalnym okresie roku 2016. Zysk operacyjny Spółki w Q1-Q3 2017 wyniósł 10,8 mln PLN, a zysk netto 14,6 mln PLN. Rentowność operacyjna wyniosła 2,1%, a rentowność netto 2,9%.

W trzecim kwartale 2017 roku Comarch S.A. osiągnęła 163,7 mln PLN przychodów ze sprzedaży, co oznacza wzrost o 8,8 mln PLN, tj. 5,7% w porównaniu do analogicznego okresu 2016 roku. Przychody netto ze sprzedaży produktów stanowiły 95,3% całości sprzedaży Spółki i odnotowały wzrost w wysokości 14 mln PLN. Wynik operacyjny Spółki w trzecim kwartale 2017 roku wyniósł minus 0,1 mln PLN a wynik netto minus 3,1 mln PLN.

5. Opis czynników i zdarzeń, w szczególności o nietypowym charakterze, mających znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe

Poza opisanymi w [punkcie 2](#) niniejszego sprawozdania finansowego wpływ na osiągnięte wyniki miały także różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut. Różnice kursowe zrealizowane oraz wycena bilansowa różnic kursowych od należności i zobowiązań na dzień 30 września 2017 roku zmniejszyły przychody i wynik operacyjny Comarch S.A. o 10 252 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie 2016 roku zmniejszyły o 724 tys. PLN), natomiast różnice kursowe z pozostałych tytułów zmniejszyły wynik Comarch S.A. o 409 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie 2016 roku zmniejszyły o 443 tys. PLN). Natomiast wycena instrumentów finansowych oraz transakcje zrealizowane (głównie kontrakty typu forward) wraz z rezerwą na podatek odroczone od ich wyceny, zwiększyły wynik netto Comarch S.A. o 18 407 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie roku 2016 roku zwiększyły o 5 418 tys. PLN). Łączny wpływ różnic kursowych oraz wyceny i realizacji instrumentów pochodnych na wynik netto Comarch S.A. za III kwartały 2017 roku wyniósł +8 155 tys. PLN (+4 251 tys. PLN w okresie III kwartałów 2016 roku).

6. Objaśnienia dotyczące sezonowości lub cykliczności działalności emitenta w prezentowanym okresie

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiąganych przez Comarch S.A. na przestrzeni roku 2016 przedstawiał się następująco: 22% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 25% w drugim kwartale, 20% w trzecim kwartale oraz 33% w czwartym kwartale.

Na przestrzeni roku 2017 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2016 roku.

7. Informacje o odpisach aktualizujących wartość zapasów do wartości netto możliwej do uzyskania i odwrócenia odpisów z tego tytułu

W okresie trzech kwartałów 2017 roku spółka Comarch S.A. utworzyła odpisy aktualizujące wartość towarów, materiałów i wyrobów gotowych na kwotę 5 tys. PLN. Spółka nie rozwiązała odpisów utworzonych w latach wcześniejszych.

8. Informacje o odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych i prawnych lub innych aktywów oraz odwróceniu takich odpisów

Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	Aktywów finansowych	Rzeczowych aktywów trwałych	WNiP	Inne aktywa	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2016	57 639	2 875	-	-	60 514
Zmiana:	17 492	-	-	-	17 492
- utworzenie odpisów	17 492	-	-	-	17 492
- rozwiązanie odpisów	-	-	-	-	-
Stan na 30 września 2016	75 131	2 875	-	-	78 006
Stan na 1 stycznia 2016	57 639	2 875	-	-	60 514
Zmiana:	24 973	(2 875)	-	-	22 098
- utworzenie odpisów	24 973	-	-	-	24 973
- rozwiązanie odpisów	-	(2 875)	-	-	(2 875)
Stan na 31 grudnia 2016	82 612	-	-	-	82 612

Stan na 1 stycznia 2017	82 612	-	-	-	82 612
Zmiana:	-	-	-	-	-
- utworzenie odpisów	-	-	-	-	-
- rozwiązanie odpisów	-	-	-	-	-
Stan na 30 września 2017	82 612	-	-	-	82 612

9. Informacje o utworzeniu, zwiększeniu, wykorzystaniu i rozwiązaniu rezerw

Krótkoterminowe	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne i inne roszczenia	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na wynagrodzenia	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2016	17 674	9 264	16 202	72 117	115 257
Zmiana:	(1 984)	36	2 041	(41 099)	(41 006)
- utworzenie rezerw	5 484	178	10 298	24 615	40 575
- rozwiązanie rezerw	(7 468)	(142)	(8 257)	(65 714)	(81 581)
Stan na 30 września 2016	15 690	9 300	18 243	31 018	74 251
Stan na 1 stycznia 2016	17 674	9 264	16 202	72 117	115 257
Zmiana:	(5 384)	244	2 271	(11 572)	(14 441)
- utworzenie rezerw	7 634	418	12 465	74 812	95 329
- rozwiązanie rezerw	(13 018)	(174)	(10 194)	(86 384)	(109 770)
Stan na 31 grudnia 2016	12 290	9 508	18 473	60 545	100 816
Stan na 1 stycznia 2017	12 290	9 508	18 473	60 545	100 816
Zmiana:	1 408	1 137	1 172	(36 302)	(32 585)
- utworzenie rezerw	7 531	1 137	10 128	25 995	44 791
- rozwiązanie rezerw	(6 123)	-	(8 956)	(62 297)	(77 376)
Stan na 30 września 2017	13 698	10 645	19 645	24 243	68 231

Wszystkie rezerwy zostały obliczone w oparciu o wiarygodny szacunek dokonany na dzień bilansowy.

10. Informacje o rezerwach i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego

	Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	Rezerwa na odroczonego podatek dochodowy
Stan na 1 stycznia 2016	7 348	25 412
Utworzenie w okresie I-IX 2016	1 106	314
Rozwiązanie w okresie I-IX 2016	(2 354)	(2 045)
Stan na 30 września 2016	6 100	23 681

Stan na 1 stycznia 2016	7 348	25 412
Utworzenie w okresie I-XII 2016	1 608	-
Rozwiązanie w okresie I-XII 2016	(2 446)	(1 582)
Stan na 31 grudnia 2016	6 510	23 830
 Stan na 1 stycznia 2017	 6 510	 23 830
Utworzenie w okresie I-IX 2017	958	2 409
Rozwiązanie w okresie I-IX 2017	(1 441)	(33)
Stan na 30 września 2017	6 027	26 206

11. Informacje o istotnych transakcjach nabycia i sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych

W okresie sprawozdawczym Comarch S.A. dokonała zakupu sprzętu komputerowego w wysokości 35 375 tys. PLN, urządzeń technicznych i związanego z nimi wyposażenia w kwocie 4 596 tys. PLN. oraz zakupu WNIp w wysokości 8 131 tys. PLN. Poniesiono też nakłady na budowę budynku biurowego w wysokości 36 670 tys. PLN.

Na dzień 30 września 2017 r. przychody z tytułu sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych wyniosły 2 070 tys. PLN.

12. Informacje o istotnym zobowiązaniu z tytułu dokonania zakupu rzeczowych aktywów trwałych oraz długoterminowych aktywów finansowych

Na dzień 30 września 2017 roku Comarch S.A. posiada zobowiązania inwestycyjne w kwocie 5 587 tys. PLN związane z budową budynku biurowego SSE VII, a także zobowiązania za zakup sprzętu komputerowego w kwocie 1 717 tys. PLN, zobowiązania za zakup samochodów osobowych w kwocie 956 tys. PLN. oraz zobowiązania za zakup WNIp w kwocie 2 124 tys. PLN.

Comarch S.A. posiada także zobowiązania z tytułu objęcia akcji w podwyższonym kapitale w spółce zależnej Comarch Pointshub Inc. w wysokości 3 250 tys. PLN. Uregulowanie tego zobowiązania przewidziane jest do dnia 31 grudnia 2017 roku.

13. Informacje o istotnych rozliczeniach z tytułu spraw sądowych

Nie wystąpiły.

14. Wskazanie korekt błędów poprzednich okresów

Nie wystąpiły.

15. Informacje na temat zmian sytuacji gospodarczej i warunków prowadzenia działalności, które mają istotny wpływ na wartość godziwą aktywów finansowych i zobowiązań finansowych jednostki, niezależnie od tego, czy te aktywa i zobowiązania są ujęte w wartości godziwej czy w skorygowanej cenie nabycia (koszcie zamortyzowanym)

Nie wystąpiły.

16. Informacje o niespłaceniu kredytu lub pożyczki lub naruszeniu istotnych postanowień umowy kredytu lub pożyczki, w odniesieniu do których nie podjęto żadnych działań naprawczych do końca okresu sprawozdawczego

Nie wystąpiły.

17. Informacje o zawarciu przez emitenta lub jednostkę od niego zależną jednej lub wielu transakcji z podmiotami powiązanymi, jeżeli pojedynczo lub łącznie są one istotne i zostały zawarte na innych warunkach niż rynkowe

Nie wystąpiły.

18. W przypadku instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej – informacje o zmianie sposobu (metody) jej ustalenia

Nie wystąpiły.

19. Informacje dotyczące zmiany w klasyfikacji aktywów finansowych w wyniku zmiany celu lub wykorzystania tych aktywów

Nie wystąpiły.

20. Informacja dotycząca emisji, wykupu i spłaty nieudziałowych i kapitałowych papierów wartościowych

Nie wystąpiły.

21. Informacja dotycząca wypłaconej (lub zadeklarowanej) dywidendy, łącznie i w przeliczeniu na jedną akcję, z podziałem na akcje zwykłe i uprzywilejowane

W dniu 8 maja 2017 r. raportem bieżącym nr [RB-6-2017](#) Zarząd Comarch S.A. poinformował, że zarekomenduje Zwyczajnemu Walnemu Zgromadzeniu Comarch S.A. podział zysku netto Spółki w kwocie 45 588 464,11 PLN wypracowanego za 2016 rok w ten sposób, że:

a) część zysku netto w kwocie 12 200 023,50 PLN zostanie wypłacona w formie dywidendy. Dywidendę w kwocie 1 PLN 50 gr za jedną akcję otrzymają osoby będące akcjonariuszami spółki w dniu dywidendy. Liczba akcji objętych dywidendą wyniesie 8 133 349 sztuk.

b) pozostała część zysku netto w kwocie 33 388 440,61 PLN zostanie przekazana na kapitał zapasowy. W dniu 15 maja 2017 r. Rada Nadzorcza Comarch S.A. pozytywnie zaopiniowała ([RB-8-2017](#) z dnia 15 maja 2017 r.) rekomendację Zarządu Comarch S.A. w sprawie podziału zysku netto za 2016 rok.

W dniu 27 czerwca 2017 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki podjęło Uchwałę nr 9 w sprawie podziału zysku netto za rok obrotowy 1.01.2016 - 31.12.2016 według szczegółów powyżej ([RB-14-2017](#) z dn. 27 czerwca 2017). Dywidenda została wypłacona 11 sierpnia 2017 r.

22. Wskazanie zdarzeń, które wystąpiły po dniu, na który sporządzono kwartalne skrócone sprawozdanie finansowe, nieuwjętych w tym sprawozdaniu, a mogących w znaczący sposób wpłynąć na przyszłe wyniki finansowe emitenta

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym [RB-21-2017](#) z dnia 14 listopada 2017 r., iż w dniu 14 listopada 2017 r. miało miejsce ogłoszenie wyników przetargu ograniczonego na „Świadczenie usług wsparcia, eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS”, organizowanego

przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie. Oferta Emitenta o łącznej wartości 242 033 004 PLN brutto uzyskała najwięcej punktów i została wybrana jako najkorzystniejsza. W przypadku podpisania umowy z Zamawiającym, realizacja umowy może mieć znaczący wpływ na wyniki finansowe Emitenta w okresach przyszłych.

23. Informacja dotycząca zmian zobowiązań warunkowych lub aktywów warunkowych, które nastąpiły od czasu zakończenia ostatniego roku obrotowego

Na dzień 30 września 2017 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 66 814 tys. PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2016 roku ich wartość wynosiła 37 671 tys. PLN.

Comarch S.A. jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 76 282 tys. PLN, z czego kwota 9 069 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 30 września 2017 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2017 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 1 130 tys. PLN). Comarch S.A. pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 30 246 tys. PLN. Według stanowiska Zarządu Comarch S.A., opartego m.in. o opinie doradców prawnych, nie istnieją okoliczności wskazujące na konieczność utworzenia rezerw z tego tytułu.

24. Inne informacje mogące w istotny sposób wpłynąć na ocenę sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego emitenta

Nie wystąpiły, poza opisanymi w [punkcie 2](#) niniejszego sprawozdania finansowego.

Comarch S.A.

Al. Jana Pawła II 39a

31-864 Kraków

ir@comarch.pl

+48 (12) 687 78 22

www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/